

Årsrapport 2015
Nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging

UiO : Universitetet i Oslo

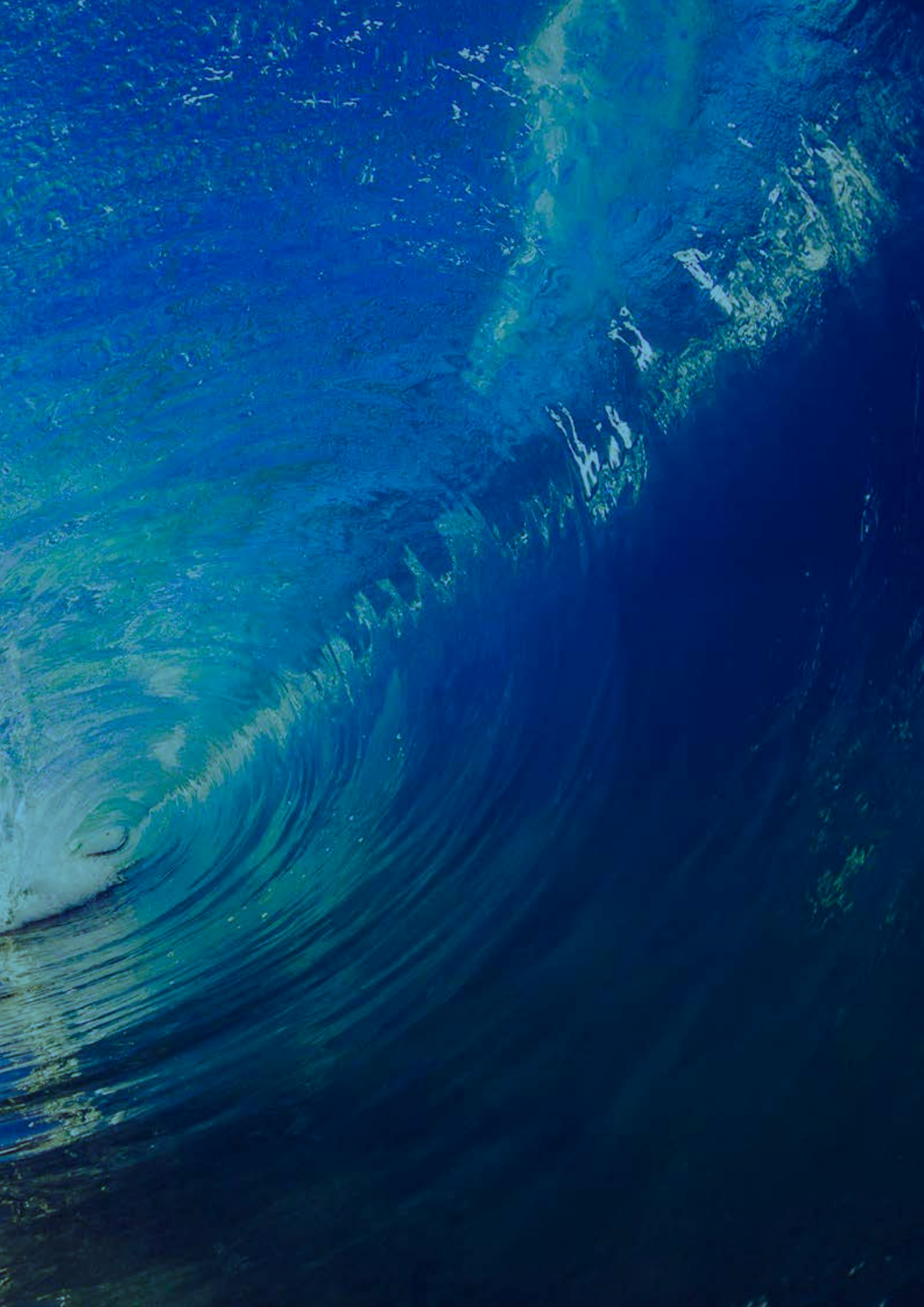
NSSF Nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging

2015

ÅRSRAPPORT 2015

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging

Del 1	5
Samarbeid og nettverk, nasjonalt og internasjonalt	
Del 2	9
Forskning og fagutvikling	
Del 3	19
Formidling og kompetanseutviklende tiltak	
Del 4	25
Publikasjoner og konferansepresentasjoner i 2015	

Forord

En av de tydeligste dreiningene i Handlingsplan mot selvmord og selvskading 2014–2017, er en styrking av innsatsen overfor personer som ikke er brukere av spesialiserte helsetjenester. Skal vi lykkes med å redusere risiko for suicidal atferd og selvskading i forholdsvis store deler av befolkningen, må vi i større

grad enn i dag nå de som ikke er i kontakt med spesialisthelsetjenesten. Vi må også finne smartere og mer effektive måter å få kompetanse og kunnskap ut der den trengs – når den trengs – i vårt langstrakte land. Disse utfordringene har satt sitt tydelige preg på innsatsen ved NSSF i 2015.

Mange mennesker i risiko er i kontakt med personer i ulike kommunale tjenester. Med bakgrunn i dette fikk NSSF i 2015 i oppdrag å lede arbeidet med å utarbeide veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord. Dette arbeidet er gjennomført i tett samarbeid med en arbeidsgruppe med representanter fra Helsedirektoratet, NSSF, RVTS, NAPHA, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Det veiledende materialet skal etter planen presenteres via elektronisk plattform, kunne oppdateres og videreutvikles etter behov og, ikke minst, være lett tilgjengelig.

Vi vet at sannsynligvis mer enn halvparten av de som tar livet sitt i Norge var hos fastlege det siste året de levde, uten at selvmordsrisikoen nødvendigvis ble oppdaget. Fastlegene vil derfor kunne ha en helt sentral rolle i å oppdage og intervensjon overfor personer i risiko for suicidal atferd. I tett dialog med en gruppe fastleger fullførte NSSF i 2015 et arbeid som gjør at leger og psykologer i primærhelsetjenesten for første gang har et tilbud om et e-læringskurs fritt tilgjengelig på nett som skal øke kunnskapen om risiko- og beskyttende faktorer og hvordan selvmord kan forebygges. Planen er å utvide denne type kurs for flere grupper fremover.

En betydelig andel av risikogruppene for selvmord og selvskading er ikke brukere av verken psykisk helsevern eller helse- og omsorgstjenester i kommunene. Årsakene til dette kan være mange, fra mangel på kunnskap om tjenester og tilbud, mangel på tilgjengelighet til slike tjenester eller en høy terskel for å søke hjelp i kriser. For å styrke arbeidet med å senke terskler for å søke hjelp og

gjøre hjelpen mer tilgjengelig ble NSSF i 2015 partner i Den europeiske alliansen mot depresjon (EAAD). I alt 18 land og 100 regionale nettverk i Europa samarbeider i EAAD. Målsettingen er å iverksette kunnskapsbaserte intervensjoner mot depresjon og suicidalitet på flere nivå i lokalsamfunnet for personer som ikke er brukere av spesialiserte helsetjenester. Vi ser frem til at vi i Norge kan nyttiggjøre oss av de erfaringene som EAAD har gjort og vi ser at vi vil ha stor nytte av de mange ressursene dette internasjonale nettverket har bygget opp over tid.

Vi vil takke Helsedirektoratet for godt samarbeid, viktige oppdrag og spennende utfordringer i 2015 og Universitetet i Oslo for den viktige støtten som ligger i å være del av en stor kunnskapsbedrift. Og ikke minst takk for samarbeidet til deltakere og samarbeidspartnere i forskningsprosjektene, i praksisfeltet, i undervisningsprogrammene og våre samarbeidspartnere på NKVTS, SERAF og i de regionale kompetansemiljøene.

Oslo, mai 2016

Erlend Mork
Fungerende senterleder

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) ble etablert 1. januar 1996 og er det nasjonale kompetansesenteret på det suicidologiske fagfeltet i Norge. Senteret blir finansiert ved tilskudd over statsbudsjettet via Helsedirektoratet, men også gjennom eksterne prosjektmidler eller en kombinasjon av disse.

FORANKRING

NSSF er organisatorisk forankret ved Institutt for klinisk medisin, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo.

FORMÅL

NSSF er gitt i oppdrag å utvikle, vedlikeholde og spre kunnskap for å redusere antall selvmord, selvmordsforsøk og selvsykdom i Norge samt å bidra til bedre livskvalitet og omsorg for alle som blir berørt av selvmordssatferd.

NSSF kjerneoppgaver:

- Forskning og fagutvikling
- Utdanning og rådgivning
- Formidling

FAGLIG ORIENTERING

NSSF forholder seg til selvmordsproblematikken ut fra flere faglige vinklinger. Senterets medarbeidere har spisskompetanse innen psykiatri, psykologi, epidemiologi, samfunnsvitenskap og statistikk.

ORGANISERING OG TILSATTE

Organisering av senterets virksomhet

Virksomheten ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging var i 2015 ledet av Lars Mehlum. Senteret var organisert i en forskningsenhet ledet av Erlend Mork, en undervisningsenhet ledet av Anita Johanna Tørmoe og en formidlingsenhet ledet av Anita Kjølrsrud. Forskningsenheten bestod av to tematiske grupper; *Klinisk selvmordsforskning* ledet av Lars Mehlum og *Registerforskning om selvmord og selvsykdom* ledet av Ping Qin. Med utgangspunkt i senterets samfunnsoppdrag og spesielle oppdrag gitt av Helsedirektoratet ble det på det årlige strategiseminalet satt opp mål og delmål for 2015. Gjennomføring av vedtatte tiltak ble fulgt opp i råd og utvalg som forskningsutvalg, utdanningsutvalg og nettrekksjon og ved faste sentermøter i løpet av året.

Oversikt personell 2015

Ledergruppen

Lars Mehlum, *dr. med.*, spesialist i psykiatri, professor, senterleder, 100 % stilling

Erlend Mork, *ph.d.*, spesialist i klinisk psykologi, førsteamanuensis, forskningsleder, 100 % stilling

Anita Kjølrsrud, *cand. mag.*, administrativ leder/studiekonsulent, 100 % stilling

Ping Qin, *dr. med.*, spesialist i psykiatrisk epidemiologi, professor, 100 % stilling

Anita J. Tørmoe, *cand. paed.*, forsker og universitetslektor, 100 % stilling

Forskning/undervisning og formidling:

Lisa V. Burrell, *master* i psykologi, forsker, 100 % stilling

Kim S. Larsen, *cand. psychol.*, spesialist i klinisk psykologi, universitetslektor, 20 % stilling

Karoline Lindquist, *cand. psychol.*, spesialist i klinisk psykologi, universitetslektor, 20 % stilling

Quirino Puzo, *master* i statistikk, stipendiat, 100 % stilling

Ruth-Kari Ramleth, *cand. med.*, spesialist i barne og ungdomspsykiatri, stipendiat, 100 % stilling

Ingeborg Rossow, *dr. philos.*, professor, 20 % stilling

Barbara Stanley, *ph.d.*, professor, 20 % stilling

Fredrik A. Walby, *cand. psychol.*, spesialist i klinisk psykologi, forsker og spesialpsykolog, 20 % stilling i 7 mnd, 100 % stilling i 5 mnd

Administrative støttefunksjoner:

Wenche Andreassen, administrasjonskonsulent, 100 % stilling

Unni Boberg, *cand. mag.*, administrativ leder, 100 %, permisjon

Anniken Dønvold, *cand. mag.*, utdanningskoordinator, 100 % stilling i 4 mnd

Mari N. Edvardsen, utdanningskoordinator, 100 % stilling i 6 mnd

Egil Haga, *dr. philos.*, prosjektkoordinator, 100 % stilling

Hanne Holmesland, *cand. philol.*, redaksjonssekretær/informasjonskonsulent nett og media, 100 % stilling

Kirsti Amundsen, *cand. philol.*, informasjonskonsulent/bibliotekar, 50 % stilling

Lien My Diep, *cand. scient.*, seniorkonsulent statistikk, 20 % stilling

Del 1

**Samarbeid og nettverk,
nasjonalt og internasjonalt**

NASJONALT SAMARBEID

NKVTS, NAKMI og RVTS

NSSF har fortsatt sitt samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI), Folkehelseinstituttet og de fem Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS-ene) blant annet gjennom regelmessige felles ledermøter der felles strategier og samarbeid er blitt drøftet. I 2015 møttes ansatte fra NSSF, LEVE, RVTS ene, VIVAT og Folkehelseinstituttet til felles fagmøte i Tromsø. Vi utvekslet kunnskap og erfaringer fra pågående forskningsprosjekter og forebyggingstiltak.

Samarbeid med brukerorganisasjoner og frivillige organisasjoner

I løpet av året har NSSF samarbeidet med en rekke brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner. Samarbeidet foregår på ulike nivåer, fra direkte rådgivning i konkrete saker til samarbeid i fagutviklingsprosjekter eksempelvis i utvikling av veiledende materiell til kommunene. Samarbeidet med Landsforeningen for etterlatte

ved selvmord (LEVE) har fortsatt, blant annet gjennom felles arrangement ved Verdensdagen for selvmordsforebygging i Litteraturhuset i Oslo 8. september. NSSF har gitt faglige råd og vært dialogpartner for organisasjonen MINOS i deres utvikling av forebyggingsplattformen OKEI (Oppdag, Kartlegg, Etabler, Iverksett) og gitt faglige råd til organisasjoner som Redd Barna, Norges Røde kors, Kirkens SOS og organisasjonen Suicide Rescue.

Universitetet i Oslo (UiO)

NSSF er organisert under Institutt for klinisk medisin og er en del av Universitetet i Oslo. NSSF samarbeider med flere andre forskningsmiljøer innen psykisk helse ved instituttet, blant annet psykoterapiforskningsmiljøene og psykoseforskningsmiljøet NORMENT om kliniske forskningsprosjekter. Vi har omfattende og nært samarbeid med NKVTS (UniRand) og Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) gjennom driften av masterprogrammet i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer.

Kliniske miljøer

NSSF samarbeider med kliniske miljøer i en rekke helseforetak i Norge gjennom blant annet forskningsprosjekter, klinisk veiledning og nettverksbygging.

Studien om behandling av selvskadende og suicidal ungdom gjennom bruk av Dialektisk atferdsterapi har omfattet flere kliniske enheter ved Oslo Universitetssykehus. Vi samarbeider med Akershus Universitetssykehus om prosjektet Family-Based Treatment Of Depressed Adolescents: A Randomized Controlled Trial With Clinic-Referral Adolescents og med Haukeland Universitetssykehus i Bergen gjennom SIPEA-studien Bergen Psykoseprosjekt, med Oslo Universitetssykehus om prosjektet Villet egenskade – atferd og symptomer på Borderline personlighetsforstyrrelse hos ungdom som er i kontakt med psykisk helsevern og med Sintef Helse og Bjørgvin DPS om prosjektet *Selvskading blant pasienter som mottar poliklinisk psykiatrisk behandling – en nasjonal studie*.

NSSF har i løpet 2015 samarbeidet med en rekke helseforetak om implementering av Dialektisk atferdsterapi, gitt råd og klinisk veiledning og deltatt på interne møter ved kliniske enheter som vurderer å starte med DBT. Vi

etablerte i 2015 et nettverk for klinikker som benytter DBT som behandlingsmetode, nettverket er opprettet som fagutviklingsverktøy for systematisk evaluering av klinisk virksomhet og som plattform for etablering av forskning på effekt av behandling.

Annet samarbeid

NSSF samarbeider med Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) ved forsker Yngve Hammerlin om forskning på selvmord blant innsatte i norske fengsler der vi også gir undervisningsstøtte til KRUS sin satsning på kompetanseheving i selvmordsforebygging blant fengselspersonell. NSSF har i 2015 samarbeidet med Kriminalomsorgsdirektoratet og fengselsetaten i utvikling av opplæringsmateriell for ansatte for å styrke innsatsen for forebygging av selvmord og selvskading blant innsatte.

INTERNASJONALT SAMARBEID

Columbia University, New York

I en årrekke har NSSF hatt et godt og nært samarbeid med det sterke selvmordsforskningsmiljøet ved Columbia University i New York. Professor Barbara Stanley ved

Columbia er også tilsatt i bistilling ved NSSF. I tillegg har flere andre forskere ved Columbia vært involvert i forskning og undervisningsvirksomhet ved senteret. Det gjelder særlig professor Katherine M Shear i forbindelse med utdanningstilbudet i behandling av komplisert sorg.

Internasjonale organisasjoner

NSSF er aktivt engasjert i flere internasjonale organisasjoner med sterk relevans for senterets faglige oppgaver.

NSSF er blant annet representert i den internasjonale organisasjonen for selvmordsforebygging (IASP) sine styrende organer ved senterleder Lars Mehlums medlemskap i College of presidents, ledelse av Ringel Award Committee og medlemskap i Scientific Committee for de to neste verdenskongressene til IASP og Erlend Morks rolle som nasjonal representant for IASP i Norge. Senterleder Lars Mehlum er også medlem av International Academy of Suicide Research og medlem av Scientific Board for organisasjonens kommende verdenskongress. Senterleder er president elect for organisasjonen European Society for the Study of Personality Disorders som tilsvarende bidrar til økt samarbeid særlig om klinisk forskning med fokus på personlighetsforstyrrelser. Ansatte ved NSSF deltar også i organisasjonene American Association of Suicidology (AAS), American Foundation for Suicide Prevention (AFSP) hvor senterets leder sitter i Research Advisory Board, og i Association of Cognitive and Behavioral Therapies (ABCT).

NSSF har i flere år hatt rådgivende funksjon i utvikling av selvmordsforskning og -forebygging i Kina. To av NSSFs medarbeidere, Ping Qin og Lars Mehlum, er knyttet til Centre for Suicide Prevention Research ved Shandong University, ett av de ledende universitetene i Kina. Qin er Distinguished Visiting Professor både ved School of Public Health ved Shandong University, og Adjunct Professor ved Faculty of Psychology ved Huazhong Normal University i Kina. Qin har også samarbeid med Center for Registerforskning ved Aarhus Universitet i Danmark.

NSSF har i 2015 videreført arbeidet som norsk samarbeidspartner i et omfattende selvmordsforebyggingsprosjekt i Portugal (ved Universitetene i Lisboa og Porto og den frivillige organisasjonen EUTIMIA) finansiert av

det norske Utenriksdepartementet gjennom EOS (EEA grants) for perioden 2014–2016. Ansatte ved NSSF har i 2015 deltatt på 2 samlinger i Lisboa der overføring av kompetanse fra Norge til Portugal har vært sentral. NSSF har også høstet verdifulle erfaringer som har vært nyttige i planlegging av forebyggingstiltak i Norge.

NSSF deltar også i et nordisk consortium med særlig fokus på de nasjonale strategiene for selvmordsforebygging.

Andre internasjonale samarbeidspartnere

NSSF samarbeider med professor Marsha M. Linehans gruppe ved University of Washington i Seattle, USA, om forskning på Dialektisk atferdsterapi, og med Behavioral TECH (BTECH) LLC i Seattle, Washington i forbindelse med senterets utdanning i Dialektisk atferdsterapi der materialet og veiledende lærerkrefter kommer fra BTECH.

Del 2
Forskning og
fagutvikling

NSSF har med sin forskning som hovedmål å fremskaffe ny kunnskap om suicidal atferd og selvsykdom med uten dødelig utgang, og om faktorer, forhold og/eller tilstander som kan føre til høy risiko for slik atferd innenfor tre kjerneområder:

- Suicidal atferd og selvsykdom betraktes som i høy grad interaktive fenomen som vil variere hos enkelte avhengig av forhold ved individet og miljøet. Et mål er derfor å fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av suicidal atferd og selvsykdom, samt årsaks- og risikofaktorer for slik atferd i ulike grupper av befolkningen og i ulike geografiske områder. Det er i tillegg viktig å følge med på hvordan atferden, og årsaks- og risikofaktorer utvikler seg over tid.
- NSSF søker også å fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av og risikofaktorer for slik atferd innen kliniske populasjoner. Vi studerer faktorer knyttet til den selvmordsnære og hjelperne og om slike faktorer påvirker det kliniske forløpet etter suicidal eller selvsykdomsende atferd.
- Et tredje mål NSSF har med sin forskning er å utvikle nye intervensjoner mot suicidal og selvsykdomsende atferd og fremskaffe ny kunnskap om effekter av disse.

NSSF har organisert sin forskningsvirksomhet i to grupper - en med hovedfokus på kliniske studier og en med hovedfokus på epidemiologiske studier.

FORSKNINGSRESULTATER, PUBLIKASJONER OG ANNEN FORMIDLING AV FORSKNING, DOKTORGRADER

NSSF publiserte i 2015 11 artikler i internasjonale refereebaserte tidsskrifter og hadde 39 presentasjoner ved nasjonale og internasjonale vitenskapelige konferanser (se fullstendig liste på side 26, og under hvert enkelt forskningsprosjekt). I tillegg ble det holdt et høyt antall foredrag og bidrag i undervisningssammenheng der senterets forskere formidlet forskningsgenerert kunnskap.

FORSKNING RELEVANT FOR PRAKSISFELTET

Forskningen, sammen med den kompetansen og det nettverket som senteret bygger opp over tid gjennom forskningsvirksomheten, bidrar på flere måter til praksisfeltet. Studiene av effekten av Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom har gitt ny kunnskap og optimisme om effektiv behandling for ungdom med gjentatt selvsykdom og reguleringssvikt, en gruppe det har vært stor mangel på kunnskapsbasert behandling for. Dette forskningsarbeidet har også styrket den kliniske kunnskapsbaserte suicidologiske kompetansen ved senteret og hos våre samarbeidspartnere. Dette har gjort det mulig for senteret å etablere en utdanning for klinikere i DBT og slik øke tilgang på effektiv behandling for ungdom med reguleringssvikt og gjentatt villet egenskade i Norge og det har gjort det mulig for NSSF å gi veiledning og støtte til behandlerteam som er i gang med nye behandlingsformer. Det har også gjort det mulig å gi mer spesifikke råd til klinikere og kliniske enheter som ønsker å utvikle og bygge opp behandlingstilbud for nye brukergrupper. NSSF er i dialog med blant andre RBUP Øst og Sør og Barnevernsregion Nord om bruk av ressurser utviklet gjennom NSSFs forskningsvirksomhet til å styrke innsatsen overfor barn og unge som er i barnevernets omsorg. NSSFs forskning

på gjentatt selvsykdom har også dannet et grunnlag for samarbeid med Kriminalomsorgen Region Øst og Kriminalomsorgsdirektoratet om styrking av deres kompetanse i å forebygge selvsykdom og selvmordsatferd blant innsatte i Norge.

INVOLVERING AV BRUKERE

Brukere har i 2015 vært involvert i planlegging og gjennomføring av forskningsvirksomhet i de kliniske prosjektene ved NSSF. Dialogen med og tilbakemeldingene fra pasienter og familiemedlemmer i prosjektet "Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd" har hele tiden vært av stor betydning for gjennomføringen av prosjektet og ikke minst i planleggingen av oppfølgingsprosjektene hvor brukerne spiller en sentral rolle. I SIPEA-studien er brukerrepresentanter blant annet involvert i prosjektarbeidet knyttet til pasientforløp og samhandlingsforskning.

FORSKNINGSSAMARBEID

I 2015 startet arbeidet med å bygge opp et nettverk av DBT-team som arbeider sammen for å kvalitetssikre eget klinisk arbeid gjennom å drive systematisk datainnsamling og erfaringsutveksling. Tilsvarende har senterets samarbeid med forskningsmiljøer i Bergen, Trondheim og Oslo i 2015 bidratt med ny suicidologisk kunnskap fra både epidemiologiske (se Nruham et al) og kliniske populasjoner (Mellesdal et al, Barrett et al). Vi ser at de som deltar i slikt forsknings- og utviklingsarbeid gradvis styrker sin kompetanse og bidrar til å spre suicidologisk kompetanse regionalt og lokalt i Norge.

FORSKNINGSPROSJEKTER

Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert, kontrollert studie

Hovedmålsetting med prosjektet er å undersøke effekten av dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med gjentatt villet egenskade. Designet er en randomisert, kontrollert studie, og DBT sammenlignes med vanlig behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. De primære utfallsmålene er frekvens av episoder med villet egenskade, grad av depresjonssymptomer og alvorlighet av selvmordstanker. Blant de sekundære utfallsmålene er bruk av helsetjenester (legevakt, sykehusinnleggelse) etter villet egenskade eller risiko for villet egenskade. Prosjektet startet opp med inklusjon av pasienter i mai 2008. I mars 2012 var 77 ungdommer (12-18 år) inkludert og ble randomisert til DBT (N=39) eller EUC ('enhanced usual care', N=38). Data ble samlet inn under behandlingsperioden, ved behandlingsslutt (19 uker) og ett år etter avsluttet behandling (datainnsamling avsluttet januar 2014).

Studien er i publiseringsfasen. Behandlingsresultatene er meget gunstige som vist i den første artikkelen med resultater ved behandlingsslutt publisert i Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry (okt. 2014). Ungdommer som hadde mottatt DBT fikk signifikant sterkere reduksjon i antall selvsykdomsepisoder, depresjonssymptomer og selvmordstanker enn ungdommer som fikk vanlig behandling. Også på en rekke andre områder hadde DBT-gruppa et gunstigere forløp og resultat enn ungdommene som fikk vanlig behandling. De gode behandlingsresultatene har holdt seg over

tid slik at ved ett års oppfølging viser resultatene (nylig publisert artikkel), at ungdommene som hadde mottatt DBT fortsatt hadde en vesentlig sterkere reduksjon i selvskadingsatferd.

Data fra systemet for screening av villet egenskade (etablert i forbindelse med prosjektet) i BUP er publisert. Det vil også gjøres en egen økonomisk evaluering (cost-effectiveness) på grunnlag av kliniske utfallsmål og kostnadsberegninger basert på data for mengde av poliklinisk behandling og bruk av andre helsetjenester (f.eks. innleggelser og legevaktkonsultasjoner ved villet egenskade).

En rekke andre analyser av disse dataene er planlagt, blant annet i forhold til betydningen av eksponering for traumatiske belastninger i relasjon til forløpet av selvskadingsatferd. Man vil videre undersøke forholdet mellom selvrapporterte og klinikervurderte depresjonssymptomer med mål om å klarlegge hvilke faktorer som kan føre til en subjektivt forhøyet intensitet av depresjonssymptomer i denne gruppen av ungdommer. Man vil også studere betydningen av tilknytning til foreldre og til venner i relasjon til forløpet av selvskadingsatferd og depresjon. I en egen studie undersøker man betydningen av genetiske faktorer som prediktor for terapierespons og langtidforløp av selvskading. Betydningen av skåring av adherens under implementering av DBT vil bli publisert.

En egen langtids oppfølgingsundersøkelse av deltakerne i studien er igangsatt og fokuserer på hvordan det går med pasientene 2 år og 10 år etter avsluttet behandling, se omtale i eget prosjekt.

Prosjektet har vært finansiert av Helsedirektoratet, Extrastiftelsen, Oslo universitetssykehus og Universitetet i Oslo i tillegg til at langtids oppfølgingsstudien har mottatt støtte fra Norges forskningsråd.

Prosjektleder er Lars Mehlum. Maria Ramberg og Anita J. Tørmoe har vært stipendiater. Egil Haga er prosjekt-kordinator.

Publikasjoner

Ramberg, M., Stanley, B., Ystgaard, M., & Mehlum, L. (2015). Depressed suicide attempters with posttraumatic stress disorder. *Arch Suicide Res*, 19(1), 48-59. doi:10.1080/13811118.2014.915777

Mehlum L, Ramberg M, Tørmoe AJ, Haga E, Diep LM, Stanley BH, Miller AL, Sund AM, Grøholt B. Dialectical behavior therapy compared with enhanced usual care for adolescents with repeated suicidal and self-harming behavior: outcomes over a one-year follow-up *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 2016 In Press

Konferansepresentasjoner

Haga, E., Tørmoe, A., Aas, E., Mehlum, L., & Grøholt, B. (2015). *Cost-effectiveness of Dialectical Behaviour Therapy (DBT) vs Enhanced Usual care in the treatment of adolescents With self-harm*. Paper presented at the IASP Congress, Montreal 16.-20.6.

Mehlum, L. (2015a). *Dialectical Behavior Therapy for Adolescents with Repeated Suicidal and Self-Harming Behavior – An RCT*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal 16.-20.6.

Mehlum, L. (2015b). *Dialectical Behaviour Therapy*. Paper

presented at the Conference PrimeDep and WhySchool EEA Grant Project, Sintra, Lisboa 27.5. Workshop

Mehlum, L. (2015c). *Dialectical behaviour therapy compared with enhanced usual care for adolescents with repeated suicidal and self-harming behaviour: Outcomes over a 1-year follow-up*. Paper presented at the Nordic Congress of Psychiatry, 2015, København 21-23.9.

Mehlum, L. (2015d). *Dialectical Behaviour Therapy for Self-harming and Suicidal Adolescents*. Paper presented at the En dags invitert seminar ved Helsinki Universitetssykehus, Helsinki 17.3.

Mehlum, L. (2015e). *Implementing DBT in a publicly funded mental health context - lessons learned from Norway*. Paper presented at the Annual Convention of the Association for Behavioral and Cognitive Therapies, Chicago 12.-15.11.

Mehlum, L. (2015f). *One Year Follow-Up of Dialectical Behavior Therapy vs. Enhanced Usual Care for Self-Harming Adolescents*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal 16.-20.6.

Mehlum, L. (2015g). *Treatment of Self-Harm in Adolescents – What Works?* Paper presented at the International Summit on Suicide Research, New York 11.-14.10. Plenar

Mehlum, L. (2015). *Psychotherapeutic Interventions for Suicidal and Self-harming Behavior in Adolescents*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research, New York. Plenar

Mehlum, L., Tørmoe, A., & Mork, E. (2015). *Dialectical Behaviour Therapy adapted for Adolescents*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal, 16.-20.6. Workshop

Tørmoe, A. (2015a). *Behandling av ungdom som selvskader*. 8 nasjonale konferanse om selvmordsforskning og forebygging, Kristiansand 18.-19.11. Workshop

Tørmoe, A. (2015b). *DBT - hva er virksomt, for hvem, og hva betyr terapeutrelasjonen?* Innlegg på Personlighetspsykiatrikonferansen, Oslo 4.12.

Tørmoe, A., Rossow, I., Mork, E., & Mehlum, L. (2015). *Contact with child and adolescent psychiatric services among self-harming and suicidal adolescents in the general population: a cross-sectional study*. Paper presented at the IASP Congress, Montreal 16.-20.6.

Langtidseffekten av dialektisk atferdsterapi (DBT) vs. standard poliklinisk behandling for ungdom med selvskadings- og suicidal atferd

Prosjektet er en oppfølgingsundersøkelse av effektstudien Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert, kontrollert studie, der DBT-behandling sammenliknes med standard BUP-behandling. Hovedmålsettingen med studien er å undersøke langtidseffekten av poliklinisk behandling der man sammenligner DBT med vanlig behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker i Oslo og Akershus.

Studien har et randomisert, kontrollert design med gjentatte og uavhengige målinger utført av ratere som er blinde for hvilken behandling den enkelte pasient har fått. Målgruppa er ungdom som har vært henvist til behandling etter gjentatt villet egenskade, og som har deltatt i den opprinnelige effektstudien. I oppfølgingsintervjuene vil de bli undersøkt i forhold til psykisk helse, forekomst av selvskadings- og suicidalatferd og opplevelse av mestring.

Til sammen 77 ungdommer i alderen 12-18 år fra Oslo og Akershus ble inkludert i perioden mai 2008 til mars 2012. Oppfølgingsintervjuer 2 år etter avsluttet behandling ble igangsatt våren 2012 og ble avsluttet i mars 2015. Det er planlagt nye oppfølgingsintervjuer 10 år etter avsluttet behandling. Resultatene er under analyse og publisering og er som ved 1-årsoppfølgingen meget gunstige, idet pasienter som mottok DBT fortsatt har signifikant lavere forekomst av selvskadingsepisoder enn pasienter som mottok vanlig behandling.

Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd.

Lars Mehlum leder prosjektet, Ruth-Kari Ramleth er stipendiat på prosjektet og Egil Haga er prosjektkoordinator.

Publikasjoner

Ramleth, R. K., Grøholt, B., Diep, L. M., & Mehlum, L. (2015). *Depressive Symptoms in Self-harming Adolescents with and without Borderline Personality Disorder*. Submitted.

Konferansepresentasjoner

Ramleth, R. K. (2015). *Depressive symptoms hos selvskadende ungdommer*. Innlegg på Forskningsrådets konferanse «Ubehag i kulturen eller kultur i ubehaget», Tromsø.

Ramleth, R. K. (2015). *Depressive symptoms in self-harming adolescents with Borderline personality disorder*. Paper presented at the IASP World Congress 2015, Montreal 16.-20.6.

Ramleth, R. K. (2015). *Hva kan spesialisthelsetjenesten gjøre? - med fokus på personlighetsproblemer hos barn og unge*. Innlegg på Fagseminar «Mindreårig, psykisk helse og rettsapparatet, Oslo.

Ramleth, R. K. (2015). *Hvordan arbeide med ungdom med selvskading og suicidal atferd?* 8. Nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Kristiansand 18.-19.11. Workshop

Selv mord i nordiske fengsler 2000–2012

Tidligere studier har vist at det er en økt risiko for selvmord blant innsatte i fengsler. Innsatte med psykiske lidelser, personer som har hatt hyppige fengselsopphold, yngre innsatte, varetektsfanger samt personer som er fengslet på grunn av vold er særlig risikoutsatte. I flere land ser forekomsten av selvmord blant innsatte ut til å ha en økende tendens.

I denne studien samarbeider NSSF med forskere fra de øvrige nordiske landene i å undersøke overdødeligheten ved selvmord i forhold til aldersgrupper og over tid.

Data samles inn fra de respektive lands fengselsmyndigheter, og målet er å få sikrere kunnskap om fengselsselfmord som grunnlag for forebyggende arbeid.

Prosjektet ferdigstilte datainnsamlingen i 2015 og er i publiseringsfasen.

Lars Mehlum leder den norske del av prosjektet i samarbeid med Yngve Hammerlin fra Kriminalomsorgens utredningssenter – KRUS.

Publikasjoner

Morthorst, B., Mehlum, L., Pálsson, S., Mühlmann, C., Hammerlin, Y., Madsen, T., . . . Erlangsen, A. (2015). *Suicide rates in Nordic prisons 1999–2012*. Scand J Public Health, Submitted.

Konferansepresentasjoner

Morthorst, B., Mehlum, L., Pálsson, S., Mühlmann, C., Hammerlin, Y., & Madsen, T. (2015). *Suicide in Danish, Icelandic, and Norwegian prisons, 1999–2011. A Nordic collaboration*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research, New York 11.-14.10.

Selv mord og villet egenskade i Norge: en undersøkelse med fokus på validering av data og påvirkninger på personlig helse og sosiodemografisk status

Selv mord og villet egenskade er viktige folkehelseproblemer i Norge. Storskala befolkningsstudier er viktige kilder til kunnskap som grunnlag for utvikling av effektive strategier for forebygging. Siden slik kunnskap i stor grad mangler i Norge, ønsker vi å bruke norske nasjonale registre som en unik kilde til å systematisk studere selvmord og villet egenskade. I dette prosjektet vil vi fokusere på en rekke fundamentalt viktige problemstillinger om selvmord i Norge. Vi ønsker å vurdere datakvaliteten på villet egenskade, få kunnskap om utviklingen av forekomsten av villet egenskade og selvmord, kunnskap om risikofaktorer for repetert villet egenskade og for påfølgende selvmord samt betydningen av viktige helse-relaterte og sosiodemografiske faktorer for disse forholdene.

Vi benytter data fra norske befolkningsregistre til å systematisk undersøke selvmord og villet egenskade og tilknyttede faktorer. Utvalgte data og metoder er spesielt tilpasset forskningsformålet.

Ved å knytte flere lands nasjonale registre sammen blir prosjektet en av de største og mest omfattende undersøkelser av suicidal atferd på verdensbasis. Resultater og kunnskap hentet fra de foreslåtte forskningsaktivitetene vil i stor grad bidra til økt forståelse av selvmord og villet egenskade i Norge, og legge et solid fundament for videre forskning på dette feltet.

Prosjektet har fått godkjenning fra REK, NAV og Skattemetodene samt godkjenning fra SSB, FHI og Helsemetodene. Data er nå tilgjengelig og prosjektgruppen er i gang med dataanalyse og rapportering av funn.

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Ping Qin leder prosjektet, Lars Mehlum og Lien My Diep er prosjektmedarbeidere. Egil Haga er prosjektkoordinator.

Publikasjoner

Puzo, Q., Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Long-term trends of method-specific suicide mortalities in Norway: a joinpoint regression analysis of data from 1969 to 2012*. BMC Public Health, Submitted.

Konferansepresentasjoner

Qin, P. (2015). *Hva har vi lært av registerstudiene på selvmord?* Paper presented at the 8. Nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, Kristiansand 18.-19.11. Plenar

Qin, P. (2015). *Risk Factors for Suicide and Deliberate Self-harm: Searching Evidence from Registries*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research of IASR/AFSP, New York 11.-14.10. Plenar

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medication – a nationwide investigation on the incidents, comorbidities and repetitions in Norway*. Paper presented at the the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montreal, Canada 16.-20.6.

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medication – a nationwide investigation on the incidents, comorbidities and repetitions in Norway*. Paper presented at the Nordic Meeting in Epidemiology and Registry-based Health Research, Oslo 21.-23. 9. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medication: a nationwide investigation on the incidence, comorbidity and repetition in Norway*. Paper presented at the 8. Nasjonale konferanse om selvmordforskning og -forebygging, Kristiansand 18.-19.11. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? – An investigation of the national patient data from Norway*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research of IASR/AFSP. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? – An investigation of the national patient data from Norway*. Paper presented at the 8. Nasjonale konferanse om selvmordforskning og -forebygging, Kristiansand 18.-19.11. Poster

Registerbasert forskning om selvmord og villet egenskade i etniske minoritetsgrupper i Norge

Norge har opplevd store demografiske endringer knyttet til innvandring de siste 2–3 tiårene, og ca. 15% av innbyggerne er i dag innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Det er høyst uklart om eksisterende kunnskap om risikofaktorer for selvmord og villet egenskade i ulike segmenter av befolkningen har gyldighet for denne nye og store undergruppen i befolkningen. Hovedformålet med dette prosjektet er å få bedre kunnskap om utvikling i forekomst og risikofaktorer for selvmord og villet egenskade i innvandrerbefolkningen i Norge. Slik kunnskap er viktige som grunnlag for selvmordsforebyggende arbeid og for tiltak som søker å forbedre den psykiske helsen i innvandrerbefolkningen.

Prosjektet vil være basert på hele befolkningen i Norge inndelt etter fødelandet til forsøkspersonene og deres foreldre. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med sosiodemografiske opplysninger fra Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av den registerbaserte forskningen ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene, og data er innhentet. Dataanalyse er igang, første artikkel er under utarbeidelse.

Forprosjekt ble finansiert av Helsedirektoratet i 2014. Prosjektet ble videreført som et phd-forskningsprosjekt fra mai 2015.

Ping Qin og Lars Mehlum leder prosjektet. Quirino Puzo er stipendiat på prosjektet.

Psykososial utvikling, villet egenskade og selvmord hos personer som har opplevd plutselig tap av en eller begge foreldre

Mange mennesker i Norge opplever tap av en eller begge foreldre, noe som kan påvirke deres liv på mange måter, inkludert deres psykososiale utvikling. I prosjektet brukes registerdata fra de norske registrene til å undersøke risiko for selvmordsatferd og uhensiktsmessig sosioøkonomisk utvikling blant personer som har opplevd plutselig tap av en eller begge foreldre. Vi vil studere hvordan påvirkningen av tap av foreldre varierer på bakgrunn av

dødsårsaker som selvmord og trafikkulykke, og alder hos avkom ved tap. Resultatet av denne studien vil bidra til forbedring av helsetjenester, spesielt for barn som har opplevd plutselig tap av foreldre.

Prosjektet vil være basert på alle personer som har opplevd plutselig tap av en eller begge foreldre. Personopplysninger vil bli innhentet fra Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med sosiodemografiske opplysninger fra Forløpsdatabasen Trygd.

Som en del av registerbasert forskning ved NSSF har prosjektet de nødvendige godkjenningene, og data er innhentet. Dataanalyse er igang, første artikkel er under utarbeidelse.

Forprosjekt ble finansiert av Helsedirektoratet i 2015. Prosjektet planlegges videreført som et phd-forskningsprosjekt og søknadsprosessen er igangsatt.

Prosjektet ledes av Ping Qin og Lars Mehlum. Lisa V Burrell er prosjektmedarbeider.

Risiko for selvmord i forbindelse med diagnostisering av alvorlig fysisk sykdom

Dette var opprinnelig et samarbeidsprosjekt mellom ledende forskningsmiljøer i Norge, Danmark og England. Prosjektet utvides nå med fokus på norsk datamateriale. Formålet med prosjektet er å undersøke selvmordsrisiko i forbindelse med en lang rekke alvorlige sykdommer, og å undersøke mulig effektmodifikasjon av psykiatriske, demografiske eller sosioøkonomiske faktorer.

Prosjektet utnyttet opprinnelig data fra forskjellige danske registre og vil bli videreført med data fra norske registre (Det sentrale folkeregister, Norsk pasientregister og Dødsårsaksregisteret sammen med Forløpsdatabasen Trygd).

Flere artikler basert på danske data er publisert. Prosjektet har blitt en del av registerbasert forskning ved NSSF.

Ping Qin leder prosjektet.

Publikasjoner

Qin, Ping (2015). *Selvmordsrisiko hos pasienter med KOLS*. Best Practice Lungemedisin. 5(16), 9–11.

Suicidal atferd hos pasienter med schizofreni og bipolar lidelse - Tematisk område psykotiske lidelser (TOP)

Personer med schizofreni og bipolar lidelse har en forhøyet risiko for å dø ved selvmord. Suicidal atferd er en sentral risikofaktor for selvmord i denne pasientgruppen. Forebygging av suicidal atferd ved psykotiske lidelser er fortsatt et kunnskapssvakt område, og vi vet per i dag svært lite om forekomst av og kliniske karakteristika ved selvsykdom hos personer med psykotiske lidelser.

I denne delstudien av NORMENT-samarbeidet er målet å øke kunnskapen om mekanismer og karakteristika ved suicidal atferd og selvsykdom (uten suicidal intensjon) hos pasienter med psykotiske lidelser. Kunnskapen skal danne grunnlag for å utvikle bedre intervensjoner med tanke på forebygging.

TOP-studien baserer seg på et omfattende datamateriale fra personer med psykotiske lidelser som er behandlet i psykisk helsevern ved sykehusene i Oslo og Sykehuset Innlandet HF.

NSSFs deltakelse i prosjektet har så langt resultert i bi-

drag på 12 artikler og en doktoravhandling. En artikkel er publisert i internasjonalt tidsskrift i 2015. Avtale om videre samarbeid mellom NSSF og NORMENT ble inngått høsten 2015.

Erlend Mork leder prosjektet ved NSSF. Fredrik Walby og Lars Mehlum deltar som prosjektmedarbeidere.

Publikasjoner

Barrett, E. A., Mork, E., Faerden, A., Nesvag, R., Agartz, I., Andreassen, O. A., & Melle, I. (2015). *The development of insight and its relationship with suicidality over one year follow-up in patients with first episode psychosis*. *Schizophr Res*, 162(1-3), 97-102. doi:10.1016/j.schres.2015.01.004

Family-Based Treatment of Depressed Adolescents: A Randomized Controlled Trial with Clinic-referred Adolescents

Depresjon er den hyppigste årsaken til at ungdom (13-17 år) henvises til spesialisthelsetjenesten. Familiefaktorer spiller en viktig rolle i utvikling, opprettholdelse og tilbakefall av depresjon. Det er behov for utvikling av kunnskapsbaserte intervensjoner mot depresjon tilpasset for norske forhold som effektivt kan hjelpe ungdommer og deres familier med å redusere faktorer som utløser og vedlikeholder depresjonssymptomer.

Hovedstudien tester behandlingseffekten av familiebehandling for ungdom med moderat-til-alvorlig depresjon ved hjelp av såkalt Tilknytningsbasert familierapi ved å sammenligne den med behandlingen som vanligvis gis på poliklinikkene. I en delstudie fokuserer vi også spesifikt på selvmordstanker og negative livshendelser.

Prosjektet fullførte pasientinkluderingen i 2015 og vil nå gå inn i en analyse- og publiseringsfase.

Studien utføres i et samarbeid med terapiutvikler for Tilknytningsbasert familierapi Guy Diamond, University of Pennsylvania, Philadelphia, USA.

Prosjektet er finansiert av Helse Sør-Øst RHF. Lars Mehlum og Pravin Israel (AHUS) leder prosjektet. Luxsiya Srii Sivatheepan (AHUS) er stipendiat på prosjektet.

Rusmidler og villet egenskade

Rusmiddelbruk er en viktig risikofaktor for villet egenskade. Både en tilstand av akutt beruselse og et langvarig misbruk av alkohol eller andre rusmidler er forbundet med en betydelig forhøyet risiko for selvmord, selvmordsforsøk og annen villet egenskade. Vi vet imidlertid fremdeles lite om flere viktige aspekter ved disse observerte sammenhengene, eksempelvis: - I hvilken grad er sammenhengene et uttrykk for en kausal sammenheng? - I hvilken grad og på hvilke måter kan forekomst av villet egenskade forebygges gjennom tiltak som reduserer rusmiddelbruk i hele - eller spesifikke grupper av - befolkningen? og - kan rusmiddelmissbruk ha en indirekte effekt på villet egenskade, som for eksempel å øke risikoen for villet egenskade hos barn av rusmiddelmissbrukere?

Dette prosjektet vil belyse sammenhenger mellom rusmiddelbruk/-misbruk og ulike former for villet egenskade i to henseender:

1) oppdatere oversiktskunnskap om ulike sammenhenger mellom rusmiddelbruk og villet egenskade og gjennomgå kunnskapsgrunnlaget for å vurdere tiltak som kan fore-

bygge villet egenskade gjennom rusmiddelforebyggende tiltak rettet mot hele befolkningen eller mot spesifikke grupper.

2) foreta empiriske analyser av slike sammenhenger basert på tilgjengelige norske datasett. De empiriske analysene vil undersøke om det er belegg for mulige kausale sammenhenger mellom rusmiddelbruk og villet egenskade samt mulige indirekte effekter av rusmiddelmissbruk på villet egenskade hos barn eller andre nære pårørende til misbrukere.

De empiriske analysene vil bli basert på ulike tilgjengelige norske datasett. Disse kan i hovedsak grupperes i tre:

- a) spørreundersøkelser i den generelle befolkningen av ungdom og voksne,
- b) data fra pasienter i ulike behandlings- eller omsorgs-tiltak, og
- c) data fra helseregistre og andre nasjonale registre.

Noen tilgjengelige datasett er innhentet, en artikkel er publisert, og noen artikler er under utarbeiding.

Ingeborg Rossow leder prosjektet.

Publikasjoner

Norstrøm, T., & Ingeborg, I. (in press). *Alcohol consumption as a risk factor for suicidal behaviour: a systematic review of associations at the individual and at the population level*. *Archives of Suicide Research*.

Konferansepresentasjoner

Rossow, I. (2015). *Mechanisms for substance use and disorders to influence suicidal behavior*. Paper presented at the Verdens helseorganisasjon, Geneve i oktober,

SIPEA - Suicidale pasienter innlagt i Psykiatrisk Akuttmottak (PAM), Helse Bergen – en prospektiv oppfølgingsundersøkelse

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin ved Steinar Hunskaar og Ingrid Hjulstad Johansen og Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri ved Knut Rypdal.

Målet med studien er å skaffe kunnskap som kan bidra til et bedre og mer differensiert tilbud til de som i dag innlegges i akuttpsykiatrien, med særlig fokus på tiltak som kan forebygge selvmordsatferd og unødvendige reinnleggelser.

Del I, Kohortstudie: Omfatter alle innleggelser til Psykiatrisk akuttmottak (PAM) ved Divisjon psykisk helsevern i Helse Bergen. Studiestart var 1. mai 2005, og inkludering foregikk til 7000 pasienter var inkludert. Pasientene ble fulgt til studieslutt, som var utgangen av 2015. Studien har hovedfokus på problemer knyttet til selvmordsrisiko ved innleggelse og etter utskrivning. Kliniske data og forløpsdata med tanke på reinnleggelser, liggetid, ulike typer selvmordsatferd og eventuell død hentes fra psykiatriske og somatiske pasientjournaler og ved kobling mot sykehusregistre, Norsk pasientregister (NPR) og Dødsårsaksregisteret. Data om poliklinisk behandling og oppfølging på spesialist- og primærhelsetjenestenivå hentes fra journaler og ved kobling mot sykehusregistre, registeret for Kontroll og utbetaling av helserefusjoner (KUHR) og

kommunale registre. Det gjøres flere delstudier med utgangspunkt både i hele kohorten og undergrupper.

Del II, Intervjustudie: Det er gjennomført utdypende intervjuundersøkelse med 300 ikke-psykotiske pasienter som var innlagt på grunn av selvmordsrisiko. Disse består av et randomisert utvalg fra kohorten som ble invitert til å delta i intervju. De som samtykket, gjennomgikk et semistrukturert intervju under akuttinnleggelse og et oppfølgingsintervju på telefon ca. et halvt år etter. Utfallsmålene er de samme som for kohortstudien, men i tillegg til registerbaserte data er det også innhentet pasientenes egenrapporterte informasjon om selvmordsatferd, kliniske variabler og oppfølging.

Inklusjon av 7000 pasienter ble nådd i juli 2014. Informasjon vedrørende gjeninnleggelser for hele pasientkohorten ble registrert til og med april 2015. Informasjon vedrørende somatiske innleggelser og behandling/oppfølging på spesialist- og primærhelsetjenestenivå til og med desember 2015 blir innhentet. Koblinger som skal gjøres av eksterne instanser, antas å være avsluttet i løpet av våren 2016. Det gjenstår en del manuell punching og kvalitetssikring av data. Dette arbeidet antas også å bli ferdig i løpet av våren 2016. Informasjon om død og dødsårsak til og med år 2014 er innhentet.

Prosjektet finansieres av Divisjon psykisk helsevern, Helse Bergen og Helse Vest.

Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF, Ketil Ødegaard er prosjektansvarlig ved Divisjon psykisk helsevern, Helse Bergen. Liv S. Mellesdal er stipendiat på prosjektet.

Publikasjoner

Mellesdal, L., Gjestad, R., Johnsen, E., Jørgensen, H. A., Ødegaard, K. J., Kroken, R. A., & Mehlum, L. (2015). *Borderline Personality Disorder and Posttraumatic Stress Disorder at Psychiatric Discharge Predict General Hospital Admission for Self-Harm*. *J Trauma Stress*, 28(6), 556-562. doi:10.1002/jts.22053

Konferansepresentasjoner

Mellesdal, L., Kroken, R., Lutro, O., Wentzel-Larsen, T., Kjelby, E., Ødegaard, E., . . . Mehlum, L. (2015). *Predictors of severe self-harm in patients discharged from psychiatric hospital. A prospective cohort study*. Paper presented at the The 15th Conference of the International Federation for Psychiatric Epidemiology (IFPE), Bergen 7.-10.10.

Villet egenskade – atferd og symptomer på Borderline personlighetsforstyrrelse hos ungdom som er i kontakt med psykisk helsevern

Suicidal og selvskadende (villet egenskade) atferd hos ungdom er et omfattende folkehelseproblem. Et mønster av slik atferd er ofte forbundet med personlighetsforstyrrelser, særlig borderline personlighetsforstyrrelse som vist i studier av voksne. Kunnskapene om sammenhengen mellom villet egenskade -atferd og personlighetsforstyrrelser blant ungdom er imidlertid begrenset. Ny kunnskap om underliggende personlighetsfungering hos ungdom med villet egenskade vil være til stor nytte for de ungdommer og familier dette gjelder, slik at underliggende vansker blir fanget tidlig nok opp til at de kan få

forebyggende behandling. Ny kunnskap om dette vil også medføre økt oppmerksomhet i behandlingsapparatet og økt kompetanse til behandlere, med mulighet for tidligere å intervensere med et forebyggende perspektiv.

Hovedmålet i prosjektet er å undersøke forekomster av og samvariasjon av villet egenskade-atferd og kriterier for Borderline personlighetsforstyrrelse (Borderline Personality Disorder, BPD) hos ungdom i alderen 12-18 år som er i kontakt med psykisk helsevern for barn og unge.

Studien er en prospektiv oppfølgingsundersøkelse som samler data ved hjelp av personlig intervju med deltakere og ved bruk av selvutfylte spørreskjema. Data innhentes ved baseline (T1) og ett år senere (T2) med mulighet for en ytterligere oppfølgingsstudie (T3). Diagnosevurdering gjøres på to tidspunkt (T1 og T2) for å undersøke diagnostisk stabilitet. Det innhentes informasjon fra både ungdom, foresatte og behandlere.

Studien har vært planlagt gjennom 2015. Stipendiat Anne Trana Brager-Larsen er rekruttert og har startet arbeidet med forberedelser av metoder og undersøkelse-instrumenter.

Prosjektet er finansiert av Oslo universitetssykehus.

Prosjektet ledes av Anne Trana Brager-Larsen (OUS), Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF.

Selvskading blant pasienter som mottar poliklinisk psykiatrisk behandling – en nasjonal studie

Undersøkelser fra en rekke land har vist at selvskading (villet egenskade uten suicidal hensikt) forekommer hyppig hos personer med psykisk lidelse, men kunnskapene er begrenset i forhold til hvordan slik atferd henger sammen med suicidal atferd, selvmordstanker og ulike typer av psykisk lidelse og hvor hyppig den forekommer blant pasienter med ulike diagnoser som i dag mottar poliklinisk psykiatrisk behandling i Norge. Slik kunnskap vil være av betydning for å kunne planlegge og iverksette målrettede forebyggende intervensjoner tilpasset de enkelte risikogrupperne og også medføre økt oppmerksomhet i behandlingsapparatet og økt kompetanse til behandlere, med mulighet for tidligere å intervensere og forebygge.

Hovedmålet i prosjektet er å undersøke forekomster av selvskading og hvordan dette henger sammen med selvmordsforsøk og selvmordstanker i ulike psykiatriske diagnosegrupper i et nasjonalt representativt materiale av pasienter som mottok poliklinisk psykiatrisk behandling i løpet av en 14-dagers periode.

En omfattende nasjonal kartlegging ble foretatt av alle pasienter som mottok poliklinisk psykiatrisk behandling i løpet av en 14-dagers periode ved at pasientens behandler ble bedt om å fylle ut et fire siders spørreskjema. Det var nærmest komplett deltakelse av alle polikliniske behandlingssenheter for psykisk helse i Norge, og det ble samlet inn data fra i alt 23 124 pasienter.

Datainnsamlingen er fullført, og resultater er under analyse og publisering. I alt 8,1 % av pasientene hadde hatt minst en episode av selvskading i løpet av de siste 4 uker, mens 16,7 % hadde hatt selvmordstanker, og 0,6 % hadde utført minst ett selvmordsforsøk. Forekomsten av selvskading var høyest blant pasienter med personlighetsforstyrrelser, men forekom ellers hyppig i alle andre diagnosegrupper.

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Solveig Osborg Ose (SINTEF Helse) leder prosjektet, Lars Mehlum er prosjektansvarlig ved NSSF.

Sikring av broer – et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?

Sikring av broer kan forebygge selvmord, det viser internasjonal forskning. Noen broer i Norge er sikret de siste 10 årene, og Vegdirektoratet vurderer å sikre flere norske broer. Vi vet per i dag lite om karakteristika og omfang av selvmord ved utsprang fra bro i Norge.

Prosjektet har hatt som mål å gjennomføre en studie av selvmord ved utsprang fra bro for å belyse behovet for sikring av bro som et selvmordsforebyggende tiltak i Norge. Undersøkelsen tar sikte på å belyse i hvilken grad det skjer selvmord ved utsprang fra bro i Norge, hva som kjennetegner personer som dør i selvmord ved utsprang fra bro, og om noen broer er mer utsatt enn andre.

Studien er en retrospektiv registerundersøkelse som kombinerer data om alle selvmord ved hopp fra høyt sted. Den vil basere seg på dødsfall registrert i det norske dødsårsaksregisteret i perioden 1999-2010 kombinert med informasjon fra politiets registre for å identifisere selvmord ved hopp fra bruer i Norge i denne tidsperioden.

Gjennomførte selvmord ved utsprang fra bro i Norge i perioden 1999-2010 er studert, og rapport er overlevert og drøftet med Vegdirektoratet. Et manus er innsendt og er under fagfelleevaluering i Archives of Suicide Research. Resultatene vil bli viderefremidlet når publikasjonen foreligger.

Prosjektet var i 2015 delfinansiert av Vegdirektoratet.

Erlend Mork leder prosjektet i samarbeid med Alexandra Sæheim.

Publikasjoner

Sæheim, A., Hestetun, I., Nruham, L., Mork, E., & Mehlum, L. (2015). *Suicide by jumping from bridges in Norway - new knowledge and potential for prevention*. Archives of Suicide Research, Submitted.

Depressive symptomer og suicidal atferd blant universitetsstudenter i Kina

Kinas sosialøkonomi gjennomgår raske endringer. Psykisk helse hos unge har blitt en stor bekymring for det offentlige. Dette prosjektet har som formål å undersøke forekomsten av depressive symptomer og suicidal atferd hos kinesiske universitetsstudenter og å rette fokus mot viktige faktorer som bidrar til dette problemet.

En web-basert spørreundersøkelse ble gjennomført i 2011, og det ble samlet inn data fra over 6000 studenter.

Flere artikler er for øyeblikket under utarbeidelse fra denne undersøkelsen. Prosjektet er en fortsettelse av Ping Qins tidligere forskningssamarbeid med Danmark og Kina.

Prosjektet er i Kina støttet av The International Research Foundation of Science og Technology Ministry of China.

Publikasjoner

Tang, F., & Qin, P. (2015). *Influence of personal social network and coping skills on risk for suicidal ideation in chinese university students*. PLoS One, 10(3), e0121023. doi:10.1371/journal.pone.0121023

Tang, F., Xue, F., & Qin, P. (2015). *The interplay of stressful life events and coping skills on risk for suicidal behavior among*

youth students in contemporary China: a large scale cross-sectional study. BMC Psychiatry, 15, 182. doi:10.1186/s12888-015-0575-x

Yang, L., Jia, C. X., & Qin, P. (2015). *Reliability and validity of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale (CES-D) among suicide attempters and comparison residents in rural China*. BMC Psychiatry, 15, 76. doi:10.1186/s12888-015-0458-1

Zhang, J., Sun, L., Conwell, Y., Qin, P., Jia, C. X., Xiao, S., & Tu, X. M. (2015). *Suicides and medically serious attempters are of the same population in Chinese rural young adults*. J Affect Disord, 176, 176-182. doi:10.1016/j.jad.2015.02.005

Konferansepresentasjoner

Qin, P., Xue, F., & Tang, F. (2015). *The interplay of stressful life event and coping skills on risk for suicidal behavior among youth students in contemporary China: a large scale cross-sectional study*. Paper presented at the the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montreal Canada 16.-20.6.

FAGUTVIKLINGSPROSJEKTER

Utarbeide veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord

NSSF fikk i 2015 i oppdrag å lede arbeidet med å Utarbeide veiledende materiell for kommunene om forebygging av selvskading og selvmord, jfr tiltak 20 i Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014-2017.

Arbeidet ble organisert med en arbeidsgruppe og en referansegruppe. Arbeidsgruppen besto av representanter fra Helsedirektoratet, NSSF, RVTS, NAPHA, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten. Kompetansen de ulike deltakerne hadde var således spredt og skulle tjene formålet. Arbeidsgruppen møttes 5 ganger, første samling 24. mars og siste samling 20. november.

Referansegruppen besto av representanter fra bruker- og pårørendeorganisasjonene Mental Helse Ungdom, LEVE, Landsforeningen for forebygging av selvskading og selvmord LFSS, og Landsforeningen mot stoffmisbruk LMS). Referansegruppen ble innkalt til to møter med arbeidsgruppen.

Det veiledende materialet skal, etter planen, presenteres via en elektronisk plattform, kunne kompletteres og være utskiftbart. Arbeidsgruppen valgte, i første fase, å prioritere arbeidet med utarbeidelse av:

- Flytskjema som beskriver hvordan skolehelsetjenesten og fastlegen kan fange opp og henvise personer med selvskading og selvmordsforsøk til spesialisthelsetjenesten
- Materiell for forebygging av epidemier av selvskading og selvmordsforsøk
- Faktaark om selvskading og selvmordsforsøk rettet mot ansatte i kommunene
- og foreta en
- Gjennomgang av eksisterende skoleprogrammer som omtaler forebygging av psykiske lidelser, selvmordsforsøk og selvskading.

Arbeidsgruppen leverte ved årsskiftet utkast til tekster og illustrasjoner.

Arbeidet ble ledet av forsker Anita J. Tørmoen.

Utvikle og implementere kompetansehevede tiltak i kommunale tjenester

NSSF fikk i oppdrag å utvikle og implementere kompetansehevede tiltak i kommunale tjenester jfr tiltak 23 i Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014–2017.

NSSF har i 2015 ferdigstilt et e-læringskurs i selvmordsrisikovurdering med leger og psykologer i primærhelsetjenesten som målgrupper. Bakgrunnen for kurset er undersøkelser som viser at mange av de som har gjennomført selvmord har vært i kontakt med fastlege i månedene før selvmordet, uten at selvmordsrisiko har vært fanget opp eller vurdert. E-læringskurset har som siktemål å styrke primærhelsetjenestens kompetanse i å kartlegge/avdekke selvmordsrisiko, samt vurdere risikoen og sette i gang behandling/oppfølging.

Kurset er tilgjengelig fra en åpen nettside www.selvmordsrisikovurdering.no, det tar ca 2 timer å gjennomføre kurset. Tilgjengelighet og omfang vil gjøre at kurset når bredt ut til praksisfeltet. Det er lagt vekt på at kursdeltagerne skal trenes i noen utvalgte læringspunkter, for eksempel: betydning av å skape en god relasjon, stille direkte og effektive spørsmål om suicidalitet, og gi legen/psykologen konkrete verktøy i å øke sikkerheten (utarbeidelse av sikkerhetsplan). Læringspunktene formidles i tekst, noe grafikk, og videoer som illustrerer hvordan legen kan snakke med pasienten om suicidalitet og risikofaktorer.

Før publisering ba vi 5 leger om å teste kurset. Tilbakemeldingene var svært gode. De syntes kurset var relevant og viktig for målgruppen, og at stoffet var gjenkjennelig med tanke på problemstillinger de møter i allmennpraksis. De viser til at man i primærhelsetjenesten møter relativt mange pasienter med lettere psykiske lidelser, men også tyngre problematikk med alvorlige depresjoner, personlighetsforstyrrelser og psykoser. Kurset gir kompetanse i å håndtere problemstillinger knyttet til suicidalitet for disse pasientgruppene. Det er også verdt å merke seg at legene peker på sikkerhetsplanen som et særlig nyttig (og nytt) verktøy for å øke sikkerheten til den enkelte pasient.

Kurset ble publisert i januar 2016. Det ble annonsert overfor leger og psykologer. Det ble grundig omtalt i NRK Ekko, andre radiosendinger og på ulike nettsteder. To måneder etter publisering har nesten 400 personer registrert seg som brukere av kurset.

Etablering av Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling

Oversikt over omfang, karakteristika og mulige områder for hhv. svikt og forebygging hva gjelder selvmord under og etter behandling i psykisk helsevern og rusbehandling har for en stor del manglet i Norge utover funnene fra enkeltstående regionale forskningsprosjekt. NSSF har i mange år jobbet for å etablere bedre ordninger på dette meget viktige området for selvmordsforebygging. Med utgangspunkt i det anerkjente engelske systemet «The National Confidential Inquiry into Suicide and Homicide» har NSSF tidligere utredet, tilpasset og pilotert et tilsvarende system til bruk i Norge som vi anbefalte ble tatt i bruk på nasjonalt plan. I Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading 2014–2017 anbefales det

å fortsette piloteringen av prosjektet. Prosjektet har fått navnet Nasjonalt kartleggingssystem for selvmord i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (Kartleggingssystemet).

Basert på meget gode erfaringer fra England tar NSSF sikte på å etablere et kartleggingssystem med to formål: 1) Etablere en total oversikt over selvmord under og inntil 12 mnd. etter behandling i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, inkludert oversikt over omstendigheter og relasjon til behandling. 2) Samle inn kliniske karakteristika ved disse selvmordene med sikte på å identifisere typiske områder med svikt og tilsvarende områder med muligheter for å iverksette forebyggende innsats.

Arbeidet startet opp i 2015 med en gjennomgang av juridiske forhold og behov for videre avklaringer. Prosjektet er nå av myndighetene vedtatt etablert som et prøveprosjekt basert på dispensasjon fra taushetsplikten i Helsepersonelloven og med konsesjon fra Datatilsynet. Det har etter dette vært arbeidet med revisjon av kartleggingsskjema til bruk i prosjektet, og med å sikre raskt tilgang på data etter at et selvmord har funnet sted, og med bruk av allerede tilgjengelige data fra Norsk pasientregister. Dette både med hensyn til å sikre god kvalitet på innrapporterte data, og for ikke å skape unødig merarbeid hos rapporterende enheter (helseforetak og ansvarlige behandlere).

Prosjektet ledes av forsker Fredrik A. Walby.

Fagutvikling innen DBT - klargjøring av skåringsverktøy og dataløsninger for registrering av behandlingsdata

For å bidra til at DBT brukes med vedvarende god kvalitet over tid i kliniske enheter rundt omkring i landet, vil NSSF gi klinikerne og behandlingsprogrammene faglig støtte til systematisk å utrede nye pasienter og til å gjøre systematiske målinger av forløp og terapierespons. Det kliniske arbeidet må naturligvis i sin helhet utføres av de enkelte klinikere og behandlingsprogrammer, men NSSF vil understøtte dette arbeidet ved å tilby tilgang til godt egnede utrednings- og evalueringsmetoder tilrettelagt for norske forhold og bistand til å samle data og gjøre enkle analyser av materialet. Vi har startet opp et nasjonalt nettverk av samarbeidende enheter i ulike deler av Norge for systematisk evaluering av klinisk virksomhet. Vi har i løpet av 2015 klargjort standardisering av metoder, klargjort skåringsverktøy og utviklet sikre elektroniske dataløsninger. Vi har lagt til rette for at DBT-teamene kan sende inn anonymiserte data gjennom de såkalte Tjenester for Sensitive Data (TSD) systemet ved UiO.

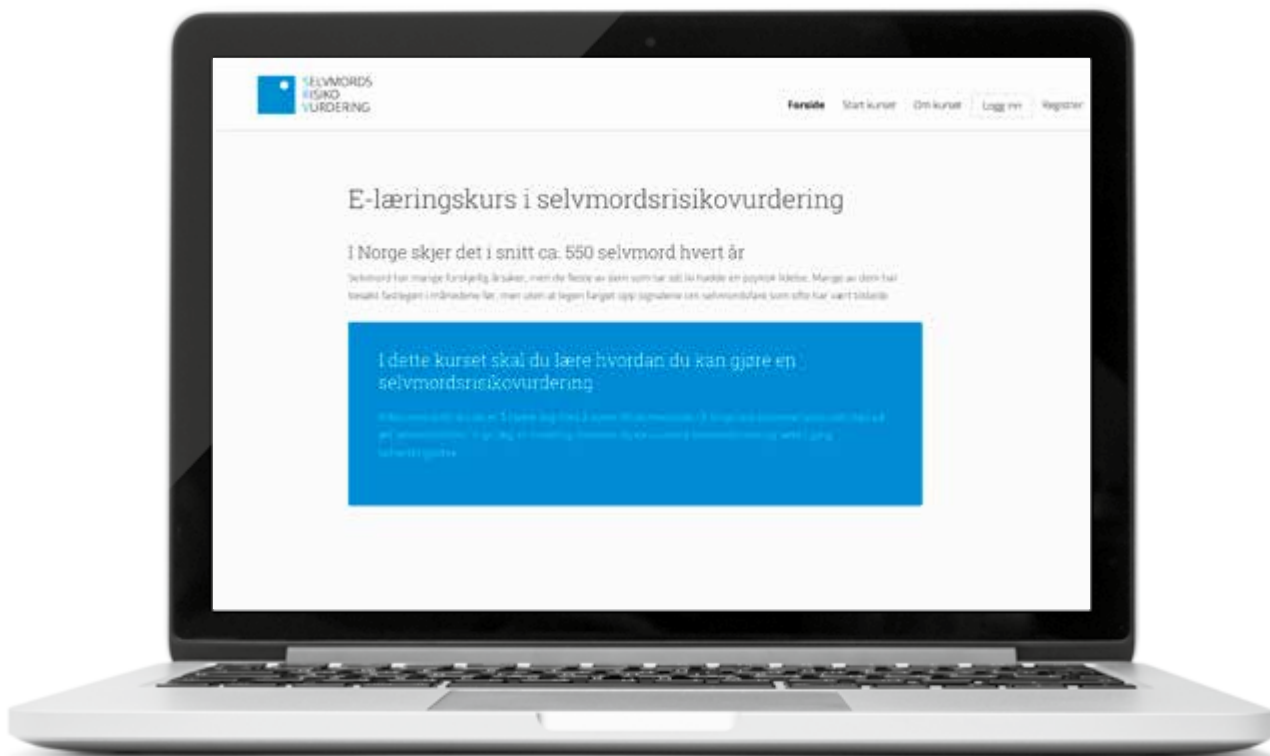

Foto: shutterstock / skjermdump fra selvmordsrisikovurdering.no

Mer enn halvparten av de som tar livet sitt i Norge var hos fastlege det siste året de levde, uten at faresignalene ble fanget opp. For første gang i Norge fikk leger og psykologer i primærhelsetjenesten i 2015 tilbud om et e-læringskurs utviklet av NSSF. Kurset skal øke kunnskapen om risikofaktorer og hvordan selvmord kan forebygges. www.selvordsrisikovurdering.no

Del 3

Formidling og kompetanseutviklende tiltak

NSSF har som mål å bidra til å heve kompetansen i tjenesteapparatet. Vi legger til rette for formidling av ny forsknings- og erfaringsbasert kunnskap til nøkkelpersoner i det selvmordsforebyggende arbeidet i tjenesteapparatet, til andre kunnskaps- og kompetansesentre, til de som underviser ved universitet og høyskoler, til beslutningstakere på nasjonalt og kommunalt nivå og til allmenheten. Vi henvender oss både til tjenesteapparatet i spesialisthelsetjenesten og til kommunehelsetjenesten og andre aktører som har behov for økt kompetanse om selvmord, selvmordsatferd og selvskading.

Vi tilbyr utdanningsprogram og kurs både for klinikere og andre tjenesteytere. I tillegg bidrar vi i andres utdanningsprogram med undervisning og/eller rådgivning i valg av litteratur. Vi formidler forskningsresultater, kunnskapsoppsummeringer og faktaopplysninger på eget nettsted, i fagtidsskrift og i media. Vi håper på den måten å nå bredt ut samtidig som vi også når egne fagfeller og tilstøtende fagmiljøer. Ansatte ved NSSF svarer jevnlig på eksterne henvendelser, også fra media og presse.

NSSF har i 2015 gjennomført alle undervisningstiltak som var planlagt for året. Deltakerantallet på DBT-utdanningsprogrammet var i 2015 doblet i forhold til tidligere år. Kurset i klinisk suicidologi var fulltegnet. Vi oppnådde forventet deltakelse på utdanningsprogrammet i CGT. Studentene på masterprogrammet er midt i utdanningsløpet, derfor ingen masteroppgaveproduksjon i 2015. Ansatte ved NSSF har bidratt med opp mot 50 forelesninger i eksterne utdanningsprogram og kurs.

E-læringskurset i selvmordsrisikovurdering ble ferdigstilt som planlagt i 2015.

UTDANNINGSPROGRAM

Masterprogram i selvmordsforebyggende arbeid

Masterprogrammet ved UiO i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, studieretning selvmordsforebyggende arbeid har som mål å bidra til å heve kompetansen hos ansatte i statlig og kommunalt tjenesteapparatet innenfor helse-, sosial- og omsorgstjenesten. Det er begrenset opplæring i selvmordsforebyggende arbeid i grunnutdanninger og helse- og sosialrelaterte høyskoleutdanninger. Tjenesteapparatet har behov for medarbeidere som har kjennskap til kunnskapsbasert praksis, som kan sette i verk selvmordsforebyggende tiltak og er trygge i møte med selvmordsnære pasienter og trygge i veiledning om håndtering av selvmord eller selvskading på ulike arenaer som f.eks i kommunene eller i fengsler. Studiet er erfaringsbasert og gjennomføres på deltid. Studentene på studiet er ansatt innen psykisk helsevern, fengselsvesen, barnevern, NAV eller innen pedagogisk arbeid. 60 % av studentene er ansatt i helseforetak, 40 % innen det kommunale tjenesteapparatet. I tillegg til tematisk opplæring har utdanningsprogrammet fra høsten 2015 lagt til tid til refleksjon rundt rolleforståelse og ledelse samt fokus på brukermedvirkning og tverrfaglighet.

I 2015 var det, fordelt på 2 kull, 25 studenter på studieretningen selvmordsforebyggende arbeid. NSSF er faglig ansvarlig for undervisning og veiledning som tilbys på studieretningen.

I samarbeid med SERAF og NKVTS gjennomførte NSSF 4 undervisningsuker for alle studieretningene på pro-

grammet. I tillegg gjennomførte NSSF 1 undervisningsuke kun for studentene på studieretning selvmordsforebyggende arbeid. Studenter fra opptaket i 2013 leverer masteroppgaven våren 2016.

Utdanningsprogram i Dialektisk atferdsterapi (DBT)

Dialektisk atferdsterapi har etablert seg som en kunnskapsbasert behandlingsform med god effekt for voksne personer med suicidal eller annen selvdestruktiv atferd og følelsesreguleringssvikt. Effektstudier gjort på voksne viser en signifikant reduksjon i selvdestruktiv atferd og behov for øyeblikkelig hjelp-innleggelse samt lavere drop-out og bedre gjennomføring av behandlingsopplegget enn kontrollbetingelsen. Terapiformen benyttes i dag også ved angst, depresjon, rusavhengighet og spiseforstyrrelser og overfor ungdommer med gjentatt selvskadende atferd og emosjonell dysregulering.

NSSF intensiverte i 2015 både opplysningsarbeidet om DBT som behandlingsform og rekrutteringen til utdanningsprogrammet. Vi opplevde en jevnt økende interesse fra helseforetakene og enkeltpersoner for å ta utdanningen. I 2015 hadde vi 40 % økning i deltakerantall i for-

hold til tidligere år. For å styrke innsatsen tok vi opp to kull dette året, ett ordinært kull og ett kull for suppleringskandidater. Det var til sammen 60 terapeuter som ble ferdig utdannet i 2015.

I 2015 ble det også avholdt introduksjonskurs til DBT og rekruttert deltakere til et 2 dagers spesialkurs om behandling av rus og avhengighet ved bruk av DBT. Kurset ble gjennomført i januar 2016.

Utdanningsprogrammets lærere ved NSSF gir regelmessig veiledning til DBT-team som er under utdanning. Det gjennomføres også månedlig veiledning i et halvt år etter ferdig utdanning og vi tilbyr, mot betaling, veiledning til tidligere utdannede team. I 2015 ble det gitt månedlig veiledning til 14 team, enten ved at teamet besøkte NSSF, ved videokonferanse eller ved at veileder besøkte teamet på arbeidsplassen.

Veiledning etter gjennomført utdanning øker terapeutenes ferdigheter og motivasjon og hjelper dem i arbeidet med å bygge opp og opprettholde et velfungerende DBT-tilbud. I oppstartsfasen av veiledningen fokuseres det på integrasjon av DBT i det enkelte system og hjelp til å fylle behandlingens funksjoner. Den enkelte veileder

gir også direkte kliniske råd for hvordan teamet kan jobbe med den enkelte pasient og/eller familiemedlemmer der dette er aktuelt.

Utdanning av norske lærere og veiledere i DBT har pågått gjennom hele 2015. Målet er å kunne levere all undervisning og veiledning på norsk. Per i dag er tre DBT-lærere i funksjon i delstillinger med utdanning og veiledning av nye DBT team og terapeuter.

Utdanningen er godkjent som videre- og etterutdanning/valgfridd kurs/vedlikeholdsaktivitet av Den norske legeforening, Norsk psykologforening og Norsk Sykepleierforbund

Behandling av komplisert sorg (Complicated Grief Treatment, CGT)

Komplisert sorg forekommer hos 8–10 % av alle som opplever tap av nærstående. Det er stor mangel på kunnskap og kapasitet til å drive behandling spesifikt rettet mot kompliserte sorgtilstander. Dette er et problem blant annet for de mange som årlig rammes ved å bli etterlatt ved selvmord. NSSF ønsker å bidra til å bedre behandlingstilbudet til etterlatte som opplever komplisert sorg.

Komplisert sorgterapi (Complicated Grief Treatment, CGT) er utviklet av dr. Katherine Shear, professor i psykiatri ved Columbia University, New York.

I 2015 ble det gjennomført oversettelse av manualen, tester, kartleggingsverktøy og informasjonshefter fra engelske originaler til norsk. Dette betyr at alt nødvendig materiale for å gjennomføre behandling med CGT nå er oversatt til norsk. Fram til nå har 16 terapeuter fullført utdanningen og ytterligere 17 er midt i sin utdanning. Utdanningen er godkjent som videre- og etterutdanning/valgfritt kurs/meritterende for godkjenning til klinisk spesialist av Den norske legeförening, Norsk psykologforening og Norsk Sykepleierforbund

Kurs og konferanser

Dagskurs – Introduksjon til Dialektisk Atferdsterapi (DBT)

NSSF holdt 8. september et dagskurs om DBT med 20 deltakere. Kurset er beregnet for klinikere som ønsker å gjøre seg kjent med DBT som behandlingsform og tok for seg tema som «Emosjonell dysregulering – årsaker, risikofaktorer og valg av klinisk tilnærming», «Selvskading forstått som svikt i problemløsningsferdigheter – målrettet ferdighetstrening» og «Om DBT – balansering av valideringsstrategier og endringsfokuserte strategier».

Kurs i klinisk suicidologi

Årlig kurs for leger og psykologer der spesialister blir prioritert for deltakelse.

Læringsmålet for kurset er å formidle utprøvd kunnskap og intervensjoner i behandling av voksne og unge med suicidal atferd innen psykisk helsevern. Behandling av denne pasientgruppen kan, for behandlere, oppleves som spesielt utfordrende. Det blir fokusert på intervensjoner på individ og systemnivå, gitt opplæring i hvordan foreta en kunnskapsbasert vurdering av selvmordsrisiko og fokusert på hvordan engasjere og motivere pasienter med suicidal atferd i behandling.

Det legges opp til egenaktivitet, rollespill, arbeid i grupper gjennom bl.a. drøfting av kasus og konkret arbeid med ferdigheter gjennom trening på spesifikke intervensjoner.

Kurset i klinisk suicidologi ble holdt 21.–23. mars i Oslo med 44 deltakere, derav 23 leger og 21 psykologer. Alle innlegg ved ansatte fra NSSF.

Kurset var godkjent av Den norske legeförening som 18 timer valgfritt kurs for leger i spesialisering og for spesialistenes etterutdanning innen psykiatri og barne- og ungdomspsykiatri og godkjent av Norsk psykologforening som 18 timers fritt spesialistkurs/vedlikeholds aktivitet.

Kurspakken «Tid for Liv» - oppdatert

Kurspakken «Tid for Liv» undervisningsmateriell om vurdering av selvmordsrisiko hos pasienter ble solgt (selvkost) til Sandnes kommune, Drammen DPS, Sande-rud sykehus, Ryfylke DPS, Helse Stavanger v/Veksthuset Rogaland, Søndre Vestfold DPS og Helse Møre og Romsdal.

Nasjonal konferanse om selvmordsforskning og -forebygging

NSSF og RVTS Sør var arrangører av den 8. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging. Konferansen ble holdt i Kristiansand 18. og 19. november.

Programkomiteen besto av representanter fra NSSF, RVTS Sør og Helsedirektoratet. Konferansen hadde som tema «Fra Handlingsplan til praksis» med hovedfokus på forebygging på to arenaer: Skole og psykisk helsevern. Konferansen som helhet favnet imidlertid videre faglig og metodisk. Både kvalitative (f.eks. Freuchen, Lyberg Rasmussen, Berntsen og Silviken) og kvantitative (f.eks. Appleby, Håland, Qin) metodiske tilnærminger var representert i forskningen som ble presentert i plenarforedrag og parallellsesjoner. Spekteret gikk fra store befolkningsundersøkelser, via nasjonale kartleggingssystemer, studier overfor mindre grupper til dybdestudier av enkeltpersoner. Også forebygging ble belyst fra ulike synsvinkler som kliniske og filosofiske tilnærminger, fokus på skadereduksjon (e.g. Gjertsen) og systemforbedringer og folkehelse- og mestringsperspektiv (Carli/skoleprogrammer). Faglig og geografisk var miljøer både på Sørlandet (RVTS Sør, Sykehuset sørlandet, LEVE), Vestlandet (Stavanger Universitetssykehus, RVTS Vest) i Midt-Norge (Levanger BUP/skoletjeneste, RVTS Midt, LEVE) Østlandet (Folkehelseinstituttet, NSSF, RVTS Øst, OUS, Kirkens SOS) og Nord-Norge (SANKS, RVTS Nord, Vivat) representert blant plenar- og parallellforedragsholderne. Under følger noen opplysninger om konferansen i navn og tall:

Antall deltakere: 292

Plenarforedragsholdere: 13

Parallellforedragsholdere: 31

Posterpresentasjoner: 8

Deltakere fordelt på regioner: Østlandet 124, Midt-Norge 10, Vestlandet 32, Sørlandet 100, Nord-Norge 24.

Deltakere fordelt på arbeidssted: Kommune/fylkeskommune 78, Spesialisthelsetjeneste 98, Universitet 32, Bruker/pårørendeorganisasjoner 22, RVTS 25, Andre 37

Miljøer representert blant deltakerne:

Agderforskning, Akershus universitetssykehus HF, Bergfløtt behandlingssenter, Bufetat, Den norske kirke, Diakonhjemmet, Helse Bergen HF, Helse Møre og Romsdal HF, Helse- og omsorgsdepartementet, Helse Stavanger HF, Helsedirektoratet, Kirkens SOS, Karolinska Institutet, Kriminalomsorgens Utdanningssenter KRUS, LEVE/Unge LEVE, Lovisenberg diakonale sykehus, LPP, Mental helse, Minos, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, Nordlandssykehuset, NSSF, Oslo politidistrikt, Oslo Røde Kors, Oslo universitetssykehus HF, Riisby behandlingssenter, RVTS (alle), SANKS, St. Olavs hospital HF, Statens helsetilsyn, Statens vegvesen, Studentsamskipnaden i Agder, Sykehuset i Vestfold HF, Sykehuset Innlandet HF, Sykehuset Telemark HF, Sørlandet sykehus HF, Universitetet i Agder, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø, Universitetssykehuset Nord-Norge, University of Manchester, VIVAT, Åbo akademi, kommuner/fylkeskommuner fra følgende fylker: Aust-Agder, Buskerud, Vest-Agder, Oslo, Akershus, Nordland, Telemark, Vestfold, Rogaland, Finnmark, Møre og Romsdal. Omlag 1/3 av deltakerne på konferansen var fra kommunal sektor eller fra bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Deltakelse på konferansen var godkjent som videre- og etterutdanning/valgfritt kurs/vedlikeholdsaktivitet av

Den norske legeforening, Norsk psykologforening, Norsk Sykepleierforbund og Fagforbundet.

OPPLYSNINGS- OG INFORMASJONSARBEID

NSSF har som mål å formidle resultatene av ny forskning nasjonalt og internasjonalt og formidle etablert kunnskap om fenomenene selvmord og selvskading, kunnskap og erfaringer om forebygging av selvmord og selvskading. Vi satser på formidling via fagtidsskrifter, nettet, konferanser og massemedia.

Nettsteder: selvmord.no, dbt.no

Som kunnskaps- og kompetansesenter har vi som mål at nettstedene våre skal fungere som en nasjonal kunnskapskilde. Aktualiteter publisert i 2015:

- Faktaark om forebygging av selvmord
- Faktaark om selvskading
- Omtale av forskningsartikler publisert i 2015
- Presentasjoner fra 8. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging
- Om samarbeidsprosjekt mellom KRUS (Kriminalomsorgens Utdannings-senter) og NSSF om utvikling av kunnskaper om forebygging av selvmord og selvskading blant innsatte.
- Om internasjonalt samarbeid med Portugal
- Presentasjon av aktuelle mediasaker, blant annet med tema: assistert selvmord, selvskading, selvmord og kjønn, komplisert sorg, PFU-klagen på dokumentaren «Den siste reisen», unge menn og selvmord.
- Om verdensdagen for selvmordsforebygging og til-deling av Olaf-prisen for økt åpenhet om selvmord i samfunnet.
- Om boklanseringen: «Ut av selvskading – veier til forståelse».

Åpne møter

Stiftelsen Olafs Minnefond, Røde kors, Røde Kors Ungdom og Unge LEVE i samarbeid med NSSF arrangerte åpent møte med tittel Stopp Selvmord ! 8. september i Litteraturhuset i Oslo i forbindelse med Verdensdagen for selvmordsforebygging. Tema for møtet var unge og selvmord med fokus på tiltak overfor unge i risiko for selvmord der det ikke er påvist en psykisk lidelse eller ungdommen ikke er i et behandlingsopplegg. Arrangementet Stopp Selvmord! samlet en fullsatt sal.

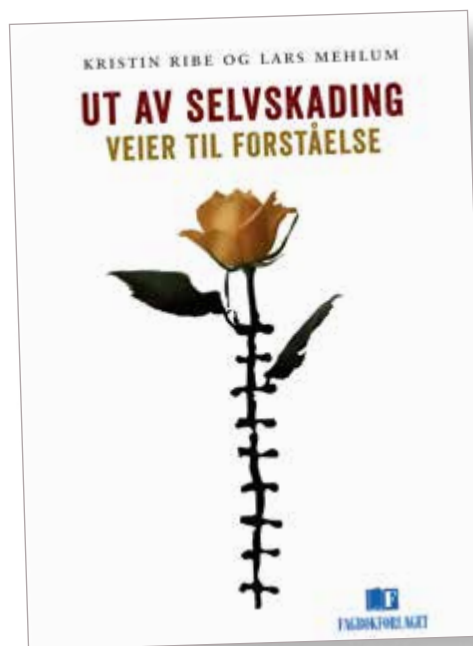
Boklansering

NSSF i samarbeid med Fagbokforlaget arrangerte lansering av boken «Ut av selvskadingen – veier til forståelse» av Kristin Ribe og Lars Mehlum i hovedbiblioteket ved UiO. Kristin Ribe skadet seg selv i over 13 år. Selvskadingsproblematikken blir i boken belyst fra pasientens og behandlerens ståsted.

NSSF i media

Vi følger det nasjonale mediebildet tett gjennom Opoint medieovervåkning. Vi er godt fornøyd med mediedekning gjennom hele året og har fått mange henvendelser fra pressen som ønsker fagpersoners synspunkter på ulike mediasaker. Vi er også fornøyd med å ha opparbeidet et godt kontaktnett med ansatte i presse, radio og tv og digitale medier.

NSSF bidro med innlegg eller ble omtalt i 110 nyhets-

saker på papir eller nett i 2015, ref. Opoint.

Senterleder, professor Lars Mehlum, er ofte i kontakt med mediene, og da gjerne i forhold til saker på samfunnsmessig og overordnet plan. Gjennom 2015 figurerte Mehlum i 21 skrevne saker, både på trykk, digitalt og i radiosendinger. Han har skrevet om og uttalt seg om: selvskading blant ungdom, forebygging av selvmord, sammenhenger mellom selvmord og genetikk, flystyrten i Frankrike, Norges plassering på Social progress Index, selvmord i spesifikke grupper (eldre og unge menn, fengsels innsatte), behandling av depresjon og om Brennpunkt-dokumentaren «Den siste reisen» (dødshjelp).

Forsker Anita Johanna Tørmoe ble intervjuet om selvskading på nrk.no, og om kjønnsforskjeller i depressive symptomer blant unge i tidsskriftet Sykepleien.

Forsker Fredrik A. Walby ble intervjuet om etterlattes reaksjoner ved selvmord i NRK P3 og hadde en artikkel om samme tema i Norsk Ukeblad. Han skrev om selvmordsrisiko etter selvmordsforsøk i Dagens Medisin og om selvmord hos unge menn på www.klikk.no.

NSSF bistår også mediene angående spørsmål om var-somhet i medieomtale om selvmord. Vi ser også at senteret er omtalt på organisasjoners og bedrifters nettsider, for eksempel napha.no og Helsebiblioteket. Her når vi også ut til fagfolk og beslutningstakere.

Tidsskriftet Suicidologi

Tidsskriftet Suicidologi har 3 utgivelser per år. 2015 utgivelserne var tidsskriftets 20. årgang. Suicidologi er det eneste fagtidsskriftet på sitt område i Nord-Europa. Her publiseres forskningsbasert kunnskap med relevans for praksisfeltet, oversiktsartikler og erfaringsbaserte artikler om tiltak og prosjekter på det selvmordsforebyggende området. Tematikken belyses også gjennom intervjuer, essays, kronikker, bokanmeldelser og dikt. Suicidologi er et fagfelle-vurdert tidsskrift.

Tidsskriftet fyller en viktig formidlingsfunksjon overfor ulike grupper. Det når bredt ut til fagfolk i helse-

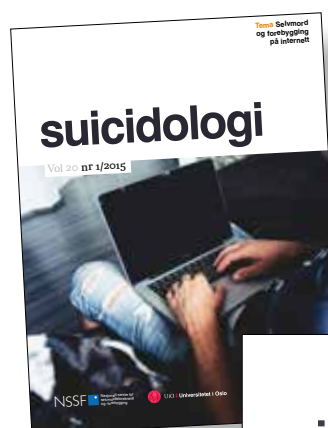
sektoren og andre hjelperyrker. Mange abonnenter er pårørende og etterlatte. Tidsskriftets papirutgave har ca. 5000 abonnenter i Norge, Sverige og Danmark. I tillegg publiseres alle artikler i fulltekst på UiOs nettsted FRITT, www.journals.uio.no/index.php/suicidologi/index. Arkivet rommer alle artikler fra første utgivelse i 1996.

Årgang 20 hadde 3 numre der de to første var temanumre:

- Selvmord og forebygging på internett (nr. 1/2015)
- Selvmordsforebygging blant barn og unge (nr. 2 /2015)
- Åpent tema (nr. 3/2015)

Detaljert oversikt over all undervisning internt og eksternt:

Detaljert oversikt over all undervisning på interne utdanningsprogram og kurs, undervisning eksternt ved andre universitet og høyskoler, sykehus og DPSer og i møter arrangert av brukerorganisasjoner gitt av ansatte ved NSSF. Se nettsiden www.selvmond.no

Del 4
**Publikasjoner og
konferansepresentasjoner
i 2015**

VITENKAPelige PUBLIKASJONER**Knyttet til prosjekter ved NSSF**

Barrett, E. A., Mork, E., Faerden, A., Nesvag, R., Agartz, I., Andreassen, O. A., & Melle, I. (2015). The development of insight and its relationship with suicidality over one year follow-up in patients with first episode psychosis. *Schizophrenia Research*, 162(1-3), 97-102. doi:10.1016/j.schres.2015.01.004

Erlangsen, A., Lind, B. D., Stuart, E. A., Qin, P., Stenager, E., Larsen, K. J., . . . Nordentoft, M. (2015). Short-term and long-term effects of psychosocial therapy for people after deliberate self-harm: a register-based, nationwide multicentre study using propensity score matching. *Lancet Psychiatry*, 2(1), 49-58. doi:10.1016/S2215-0366(14)00083-2

Mehlum, L., Ramberg, M., Tørmoen, A., Haga, E., Diep, L. M., Stanley, B., . . . Grøholt, B. (2015). Dialectical behavior therapy compared with enhanced usual care for adolescents with repeated suicidal and self-harming behavior: Outcomes over a 1-year follow-up. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, Submitted.

Mellesdal, L., Gjestad, R., Johnsen, E., Jørgensen, H. A., Oedegaard, K. J., Kroken, R. A., & Mehlum, L. (2015). Borderline personality disorder and posttraumatic stress disorder at psychiatric discharge predict general hospital admission for self-harm. *J Trauma Stress*, 28(6), 556-562. doi:10.1002/jts.22053

Morthorst, B., Mehlum, L., Palsson, S., Mühlmann, C., Hammerlin, Y., Madsen, T., . . . Erlangsen, A. (2015). Suicide rates in Nordic prisons 1999-2012. *Scand J Public Health*, Submitted.

Norstrøm, T., & Ingeborg, I. (2015). Alcohol consumption as a risk factor for suicidal behaviour: a systematic review of associations at the individual and at the population level. *Archives of Suicide Research*. (in press)

Puzo, Q., Qin, P., & Mehlum, L. (2015). Long-term trends of method-specific suicide mortalities in Norway: a joint-point regression analysis of data from 1969 to 2012. *BMC Public Health*, Submitted.

Qin, P. (2015). Selvmordsrisiko hos pasienter med KOLS. *Best Practice Lungemedisin*, 5(16), 9-11.

Ramberg, M., Stanley, B., Ystgaard, M., & Mehlum, L. (2015). Depressed suicide attempters with posttraumatic stress disorder. *Arch Suicide Res*, 19(1), 48-59. doi:10.1080/13811118.2014.915777

Ramleth, R. K., Grøholt, B., Diep, L. M., & Mehlum, L. (2015). Depressive Symptoms in Self-harming Adolescents with and without Borderline Personality Disorder. *Submitted*.

Sæheim, A., Hestetun, I., Nrugham, L., Mork, E., & Mehlum, L. (2015). Suicide by jumping from bridges in Norway - new knowledge and potential for prevention. *Archives of Suicide Research*, Submitted.

Tang, F., Xue, F., & Qin, P. (2015). The interplay of stressful life events and coping skills on risk for suicidal behavior among youth students in contemporary China: a large scale cross-sectional study. *BMC Psychiatry*, 15, 182. doi:10.1186/s12888-015-0575-x

Yang, L., Jia, C. X., & Qin, P. (2015). Reliability and validity of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale (CES-D) among suicide attempters and comparison residents in rural China. *BMC Psychiatry*, 15, 76. doi:10.1186/s12888-015-0458-1

Zhang, J., Sun, L., Conwell, Y., Qin, P., Jia, C. X., Xiao, S., & Tu, X. M. (2015). Suicides and medically serious

attempters are of the same population in Chinese rural young adults. *J Affect Disord*, 176, 176-182. doi:10.1016/j.jad.2015.02.005

Ikke knyttet til prosjekter ved NSSF

Bramness, J. G., Walby, F. A., Morken, G., & Roislien, J. (2015). Analyzing Seasonal Variations in Suicide with Fourier Poisson Time-Series Regression: A Registry-Based Study from Norway, 1969-2007. *Am J Epidemiol*, 182(3), 244-254. doi:10.1093/aje/kwv064

Bramness, J. G., Walby, F. A., Morken, G., & Roislien, J. (2015). The Authors Reply. *Am J Epidemiol*, 182(9), 820-821. doi:10.1093/aje/kwv210

Fredriksen, K., Schøyen, H., Johannessen, J., & Walby, F. (2015). I thought I had signed my own execution - a qualitative study of psychotic depression and suicidal behaviour. *Psychosis*, Submitted.

Ness, E., & Walby, F. (2015). Innleggelse og andre tvangsinnleggelse fra legevakt. *Norwegian Journal of Psychology*, Submitted.

Nrugham, L., Holen, A., & Sund, A. M. (2015). Attempted suicide and repeated attempts from adolescence to early adulthood: depression and stressful events. *Suicidologi*, 20(2), 42-49.

Nrugham, L., Holen, A., & Sund, A. M. (2015). Prognosis and psychosocial outcomes of attempted suicide by early adolescence: a 6-year follow-up of school students into early adulthood. *J Nerv Ment Dis*, 203(4), 294-301. doi:10.1097/nmd.000000000000281

Andre publikasjoner:

Larsen, K. (2015a). Bokanmeldelse. Panoramisk innføringsbok i teorier om suicidalitet. Gunn & Lester: Theories of suicide. . *Suicidologi*, 20(1), 38-39.

Larsen, K. (2015b). Bokanmeldelse: Fortellinger om skam, skyld og ansvar. Mesel: Når noe går galt. . *Suicidologi*, 20(3), 24-26.

Larsen, K. (2015c). Bokanmeldelse: Praktiske verktøy for klinikere. Bryan CJ (red.): Cognitive behavioral therapy for preventing suicide attempts. . *Suicidologi*, 20(2), 39.

Larsen, K. (2015). Bokanmeldelse: Cohen, D.: The escape of Sigmund Freud. *Bulletin for Norsk Psykoanalytisk forening*(2), 23-27.

Larsen, K., & Teigen, K. (2015). Hvorfor misforstås forskning om selvmord? *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 52(7), 606-612.

Lindquist, K., Mehlum L., (2015). Komplisert sorg og behandling. *Kronikk i Aftenposten* 14.7

Konferansepresentasjoner 2015

Fredriksen, K., Schaufel, M., Walby, F., Johannessen, J., & Schoeyen, H. (2015). *Psychotic Symptoms in Depressed Inpatients - A Qualitative Study about Turning Points Relevant for Suicidal Behavior*. Paper presented at the IASP Congress, 16.6-20.6, Montreal.

Haga, E., Tørmoen, A., Aas, E., Mehlum, L., & Grøholt, B. (2015). *Cost-effectiveness of Dialectical Behaviour Therapy (DBT) vs Enhanced Usual care in the treatment of adolescents With self-harm*. Paper presented at the IASP Congress, 16.6-20.6, Montreal.

Mehlum, L. (2015). *Addressing suicidal behaviour in adolescents*. Foredrag ved WHYSCHOOL prosjektkonferanse, Beja, Portugal, 11.9-12.9.

Mehlum, L. (2015). *Challenges and achievements in suicide prevention in Norway*. Paper presented at the Conference on World Suicide Prevention Day, Beja, Portugal, 10.9.

Mehlum, L. (2015). *Dialectical Behavior Therapy for Adolescents with Repeated Suicidal and Self-Harming Behavior – An RCT*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal, 16.6-20.6.

Mehlum, L. (2015). *Dialectical Behaviour Therapy. Paper presented at the Conference PrimeDep and WhySchool EEA Grant Project*, Sintra, Lisboa 27.5. Workshop

Mehlum, L. (2015). *Dialectical behaviour therapy compared with enhanced usual care for adolescents with repeated suicidal and self-harming behaviour: Outcomes over a 1-year follow-up*. Paper presented at the Nordic Congress of Psychiatry, 2015, København 21.9-23.9.

Mehlum, L. (2015). *Dialectical Behaviour Therapy for Self-harming and Suicidal Adolescents*. En dags invitert seminar ved Helsinki universitetssykehus, Helsinki 17.3.

Mehlum, L. (2015). *Håndtering av alvorlig selvskadning og suicidalitet i et behandlingsmiljø*. Foredrag ved Sikkerhetsseminaret 2015, Fornebu Expo, Oslo, 5.11.

Mehlum, L. (2015). *Implementing DBT in a publicly funded mental health context - lessons learned from Norway*. Paper presented at the Annual Convention of the Association for Behavioral and Cognitive Therapies, Chicago 12.11-15.11.

Mehlum, L. (2015). *Mental Health Services and Care Organization in Norway Primary Care, Specialized Care and the School Setting*. Paper presented at the Conference PrimeDep and WhySchool EEA Grant Project, Sintra, Lisboa 27.5. Plenary

Mehlum, L. (2015). *One Year Follow-Up of Dialectical Behavior Therapy vs. Enhanced Usual Care for Self-Harming Adolescents*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal, 16.6.-20.6.

Mehlum, L. (2015). *Prevention of suicidal behaviour in a clinical context. What is best practice?* Invitert plenaryforedrag ved National Suicide Prevention Conference, Shandong University, Jinan, Kina 10.5.

Mehlum, L. (2015). *Psychotherapeutic Interventions for Suicidal and Self-harming Behavior in Adolescents*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research, New York 11.10.-14.10.

Mehlum, L. (2015). *Suicide risk assessment for general practitioners in Portugal*. Foredrag ved PRIMEDEP prosjektkonferanse, Beja, Portugal, 9.9.

Mehlum, L. (2015). *Treatment of Self-Harm in Adolescents – What Works?* Paper presented at the International Summit on Suicide Research, New York 11.10.-14.10. Plenary

Mehlum, L., Tørmoe, A., & Mork, E. (2015). *Dialectical Behaviour Therapy adapted for Adolescents*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, Montréal, 16.6.-20.6. Workshop

Mellesdal, L., Kroken, R., Lutro, O., Wentzel-Larsen, T., Kjelby, E., Ødegaard, E., . . . Mehlum, L. (2015). *Predictors of severe self-harm in patients discharged from psychiatric hospital. A prospective cohort study*. Paper presented at The 15th Conference of the International Federation for Psychiatric Epidemiology (IFPE), Bergen, 7.10.-10.10..

Morthorst, B., Mehlum, L., Pålsson, S., Mühlmann, C., Hammerlin, Y., & Madsen, T. (2015). *Suicide in Danish, Icelandic, and Norwegian prisons, 1999-2011. A Nordic collaboration*. Paper presented at the International Summit on Suicide

Research, New York 11.10.-14.10.

Qin, P. (2015). *Hva har vi lært av registerstudiene på selvmord?* 8. Nasjonale konferanse om selvmord og selvmordsforebygging, 18.11.-19.11. Kristiansand. Plenary

Qin, P. (2015). *Risk Factors for Suicide and Deliberate Self-harm: Searching Evidence from Registries*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research of IASR/AFSP, 11.10.-14. 10. New York, USA. Plenary

Qin, P. (2015). *Writing for international academic journals*. Paper presented at the International Symposium for Suicide Prevention Research & the 11th Scientific Meeting of Chinese Association for Crisis Intervention, 9.5.-11. 5. Jinan, Kina.

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medication – a nationwide investigation on the incidents, comorbidities and repetitions in Norway*. Paper presented at The 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, 16.6.-20. 6.. Montreal, Canada.

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medication – a nationwide investigation on the incidents, comorbidities and repetitions in Norway*. Paper presented at the Nordic Meeting in Epidemiology and Registry-based Health Research, 21.9.-23. 9. Oslo, Norge. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Self-poisoning with medications: a nationwide investigation on the incidence, comorbidity and repetition in Norway*. 8. Nasjonale konferanse om selvmord og selvmordsforebygging, 18.11.-19. 11. Kristiansand. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? – An investigation of the national patient data from Norway*. Paper presented at the International Summit on Suicide Research of IASR/AFSP. Poster

Qin, P., & Mehlum, L. (2015). *Who receives a diagnosis of DSH in clinics? – An investigation of the national patient data from Norway*. 8. Nasjonale konferanse om selvmord og selvmordsforebygging, 18.11.-19. 11.. Kristiansand. Poster

Qin, P., Xue, F., & Tang, F. (2015). *The interplay of stressful life event and coping skills on risk for suicidal behavior among youth students in contemporary China: a large scale cross-sectional study*. Paper presented at the 28th World Congress of the International Association for Suicide Prevention, 16.6.-20. 6. Montreal, Canada.

Ramleth, R. K. (2015). *Depressive symptomene hos selvskadende ungdommer*. Forskningsrådets konferanse «Ubehag i kulturen eller kultur i ubehaget», Tromsø.

Ramleth, R. K. (2015). *Depressive symptoms in self-harming adolescents with Borderline personality disorder*. Paper presented at the IASP World Congress 2015, 16.6.-20.6. Montreal.

Ramleth, R. K. (2015). *Hva kan spesialisthelsetjenesten gjøre? – med fokus på personlighetsproblemer hos barn og unge*. Fagseminar «Mindreårig, psykisk helse og rettsapparatet», Oslo.

Ramleth, R. K. (2015). *Hvordan arbeide med ungdom med selvskadning og suicidal atferd?* 8. Nasjonale konferanse om selvmordsforskning og -forebygging, 18.11.-19.11, Kristiansand. Workshop

Rossow, I. (2015). *Mechanisms for substance use and disorders to influence suicidal behavior*. Foredrag ved Verdens helseorganisasjon, Geneve, oktober 2015.

Tørmoe, A. (2015). *Behandling av ungdom som selvskader*. 8 nasjonale konferanse om selvmordsforskning og forebygging, Kristiansand 18.11.-19.11. workshop

Tørmoen, A. (2015). *Contact with CAPS among adolescents*. Paper presented at the Nordic congress in psychiatry, 22.9.

Tørmoen, A. (2015). *DBT - hva er virksomt, for hvem, og hva betyr terapeutrelasjonen?* Personlighetspsykiatrikonferansen, 4.12.

Tørmoen, A. (2015). *Veiledende materiell for kommunene*. 8 nasjonale konferanse om selvmordsforskning og forebygging, Kristiansand 18.11.-19.11.

Tørmoen, A., Rossow, I., Mork, E., & Mehlum L(2015). *Contact with child and adolescent psychiatric services among self-harming and suicidal adolescents in the general population: a cross-sectional study*. Paper presented at the IASP Congress, Montreal 16.6.-20.6.

Walby, F. (2015). *Selvmondsrisikovurdering; er det så vanskelig?* 8. nasjonale konferanse om selvmordsforskning og forebygging, 18.11.-19.11., Kristiansand. Plenar

